

Анна Годар (Монс, Бельгия)

БЕЛАРУСЬ – БЕЛЬГИЯ: ВЗАИМНЫЕ ОТРАЖЕНИЯ КУЛЬТУР

Когда я была еще маленькой (так и кажется, что это было всего несколько лет тому назад), я увлекалась, как и множество моих сверстников, детскими журналами, печатавшими на своих страницах те разнообразные игры, что помогают коротать длинные зимние вечера, примиряют с пасмурными и дождливыми днями и нескончаемыми выходными либо просто позволяют проживать краткие минутки счастья. «Копируя этот рисунок, художник сделал семь ошибок: найди эти ошибки!» Или: «Какая из дорожек ведет к сокровищу, спрятанному в недрах лабиринта?» Или еще: «Заштрихуй все квадратики, помеченные точкой, и ты увидишь, что из этого получится» и т. д., и т. п. Я была способна оставаться часами во власти этих чудесных игр. Конечно, среди них были и самые любимые: половинка листа заполнена причудливыми созвездиями цифр, на второй половинке изображен какой-нибудь персонаж с выражением грусти, радости или огорчения на лице. Задание было несложным, типа: «Ты хочешь узнать, что так обрадовало (огорчило...) Бориса (Жана, Пьера)? Соедини линиями все цифры от 1 до 100...». Порой цифры соседствовали друг с другом, иногда нужно было прочеркнуть по всей длине листа и было практически невозможно заранее догадаться, каким окажется конечный результат. Лишь мало-помалу начинал проявляться контур разгадки, чаще всего неожиданной...

Мысль об этом приходит мне в голову, когда приходится говорить о Беларуси и о том, что связывает ее с нами, бельгийцами. Звездочки фактов поблескивают и тут, и там, как бы приглашая связать их логической линией. Еще неясно, как и в каком порядке это следует делать, но какое это имеет значение? Достаточно начать и, совершенно магическим образом, точки

начинают обнаруживать свои связи, расчищая путь к неожиданным открытиям и откровениям.

Надеюсь, вы поняли, почему частые размышления о связях между нашими столь различными и вместе с тем столь похожими странами во взрослом возрасте стали для меня любимым и поистине захватывающим занятием.

В своем предыдущем выступлении в Минске (1998 г.) я говорила о том сильно воздействии на бельгийцев в целом и на жителей Валлонии, которую я знаю совсем близко, частых визитов многих тысяч белорусских детей в бельгийские семьи. Я задавалась также и вопросом обратного свойства: о влиянии — в кратко-, средне- и долгосрочной перспективе — этих все более частых зарубежных поездок детей на их собственные семьи по возвращении домой, в Беларусь.

Сколько новых совместных переживаний, фактов жизни, открытий! Сколько писем и посылок, летящих в обоих направлениях. Сегодняшние белорусские дети, уже растущие «немножко с Бельгией в сердце», да и бельгийские семьи, внезапно обнаружившие, что существует такое государство Беларусь, что оно отнюдь не Россия, да и находится не за тридевять земель, — чего мы можем ждать от них, на что надеяться? Вопрос по-прежнему остается открытым.

Сегодня, тремя годами позже, когда-то появившееся у меня убеждение еще более окрепло: наши две страны, границы которых неоднократно изменялись под воздействием причудливой игры Истории, эти два географических перекрестка Европы, сконцентрировавших в себе внушительный запас человеческого потенциала и разнообразия, представляют для культурной социологии воистину сокровищницу Али Бабы!

Метафора Али Бабы мне кажется здесь весьма уместной. В том числе и потому, что она воплощает идею мостика, переброшенного от мира детства к тому, о чем каждый из нас, по-своему и на свой лад, будет говорить в ходе настоящего «круглого стола»: к контакту культур и их взаимному влиянию в результате культурных обменов.

Но вернемся к образу пещеры Али Бабы: уже одно имя этого славного разбойника способно перенести нас разом в мир «Тысячи и одной ночи» и сказок прекрасной Шехерезады. . . Сами сказки эти, при определенном подходе, могли бы быть представлены и определены как серия чудесных историй, унаследованных нашими культурами от Востока и украсивших своим волшебным цветом детство большинства из нас. Уже этого было бы достаточно, чтобы судить о культурном воздействии цикла Шехерезады. Но этим далеко не исчерпывается его роль. Спросите себя, сколько своеобразных символических рикошетов породили эти сказки в наших головах, чем отозвались в наших культурах? Не имеем ли мы перед собой один из самых ярких примеров механизма всемирного обогащения культур? Шехерезада, изначально принесенная в дар Западу, в свою очередь одарила мир

Анна Гадар, выкладчыца бельгійскага Інстытута перакладчыкаў у г. Монсе (другая злева) і гасцяў у народнага мастака Беларусі Арлена Кашкурэвіча. 2001 г.

музыкальнымі шедеврамі, створанымі Рымскім-Корсаковым у Расіі ілі Равелем во Францыі (агранічымся здэсь дзвума прымерамі творчэства нашых с вамі большых лінгвістычэскіх суседэй). Далее ўжэ сама гэтая музыка дала толчок ўдохновенію Дзягілева, пазволіўшага Шэхерэзадзе танцаваць на лепшых балетных сценах Еўропы і міра, вызываючы ўвосьхіненне бэсчлісленных хударнікоў і графікоў. Сколькі абразоў Шэхерэзады і іншых персанажэй казкоў «Тысячы і адной ночы» было ў рэзультате ўвплочана і перадава на бэсмертнасці на лістах і полотнох! Жаль, што нашы дзці схраняюць, вазможна, ўспомінае толькі аб анімацыйнай і прычесаннай версіі канца ХХ в., выпушчанай студыяй Уолта Діснея. Но ўсе жэ какай славнаы пугь! Мог лл прадпалажыць Антуан Галан 300 лет тому назад, какаы судьба ўгатавана яго дегішчу ў історыі міравой культуры?

Но о ком это мы? Антуан Галан (1646–1715) — упоминание об этом гениальном французском переводчике-ориенталисте, к сожалению, блистательно отсутствует в современных школьных учебниках. Однако именно его старанием и тщанием текст «Тысячи и одной ночи» (наряду с переводом на французский язык Корана) сыграл свою исключительную роль в «просвещении» Запада. Вот оно — звено, недостающее для полноты картины, когда я говорила об Али Бабе. На нем хочу особо остановиться сегодня: это понятие точки стыковки, или сопряжения.

Такой точкой сопряжения культур, «открывателем дверей», или, попросту говоря, посредником культурных контактов может стать (вспомним еще раз А. Галана), например, переводчик. В этом случае нетрудно увидеть разом механизм культурного взаимодействия, если, разумеется, речь идет

о безупречном и грамотно запущенном в широкое обращение переводе. Но такой точкой может стать и журналист, профессионал больших репортажей. Это может быть и любой талантливый инициатор идей, объединитель людей и проектов. Не следует также исключать и чистой случайности.

Ясно одно: в контакте культур не существует четких и непротиворечивых законов. Нередко крупные официальные инициативы довольно быстро выдыхаются, не достигнув поставленных целей, в то время как случайная встреча, дружеская дискуссия или незначительное, на первый взгляд, решение приводят, в долгосрочной перспективе, к весьма значительным результатам и последствиям. Всем нам нелишне вспоминать об этом в повседневной практике человеческого общения: это наполняет ее дополнительным смыслом, привнося в нее необходимый привкус мечты и творческой фантазии, что совсем неплохо. Чтобы выразить ту же мысль еще яснее: кто может заранее знать, какой процесс способен породить в том числе и наш сегодняшний «круглый стол»? Каким эхом отзовется он в дальнейшем?

В этот приезд я поставила себе целью поговорить с белорусскими коллегами (априорно объединенных их интересом к Бельгии) о некоторых культурных сюжетах, имеющих отношение к нашей стране. Поскольку недостатка в таких сюжетах нет, я заранее приношу вам свои извинения за откровенно субъективный выбор. Впрочем я полагаю, что самое важное заключается отнюдь не в личностном характере моего выбора, а скорее в той занятой констатации, к которой я пришла, начав размышлять о возможных темах для обсуждения: какую бы тему я ни избрала, она, подобно игре с цифрами и линией, о которой я говорила в начале, неизбежно выводит меня на Беларусь. Делается это помимо моей воли, подчас совершенно неожиданно, как вы сами сможете это увидеть. Все зависит, как говорится, от «ракурса» рассмотрения.

Начну с нескольких слов о моем городе — Монсе, культурной столице и административном центре провинции Эно. Имя города происходит от латинского mons, montis — гора, холм (возвышенность высотой 86 м, конечно, не Бог весть что, но для нашего равнинного края и это уже — маленкое чудо).

Для самих бельгийцев и Монс, и его окрестности долгое время ассоциировались с идеей заброшенности и унылости. Это впечатление в значительной степени обязано упадку угольной промышленности в провинции и регионе (ибо Монс традиционно жил в окружении многочисленных шахтерских поселков), особенно усилившемуся после Второй мировой войны.

Однако сегодня, по всеобщему признанию, Монс совершенно удивительным образом преобразил свой облик, перенес свои усилия на развитие образования и художественного творчества. Сохраняя репутацию города искусства и знания (три крупных университета и несколько известных

институтов), Монс усиливает свою роль культурного маяка, свет которого виден далеко за пределами провинции. Он известен как место рождения многих оригинальных инициатив, постоянно приводится в качестве блестящего примера превращения бывшего индустриального центра в историко-образовательный и развлекательный, упоминается в списке городов, реализующих яркую урбанистическую концепцию и т. д.

Впрочем, не будем затягивать рекламную паузу. Вглядимся лучше в те цвета, которые привносит в эту многокрасочную мозаику Беларусь. И остановимся только на двух примерах из числа недавних и, пожалуй, наиболее примечательных.

В 1998 г. в самом центре Монса состоялось открытие одного удивительного места, которое я не без колебаний могу назвать «музеем» — настолько сам этот термин переполнен коннотациями дремотности, мало или совершенно неприменимыми к тому, о чем я хочу рассказать. Это место получило название Mundanem. Прежде чем представить его подробнее, несколько слов о предыстории. Вы увидите, как она переплетается достаточно занятным образом с Беларусью.

Страдая от почти неизлечимой формы комплекса Икара (недавно я обнаружила, что именно так называется боязнь летать самолетом), я приехала в Минск поездом. Преимущество долгих путешествий состоит еще и в том, что они оставляют вам достаточно места для размышлений о беге времени, для любования сменяющимися за окном пейзажами, для игры фантазий и мечты... В поезде я вспоминала о строительстве линии Остенд — Брест — Москва, по которой катился мой вагон. Пути прокладывались где-то

Плакат беларускага мастака Руслана Найдзена, які заваяваў 1-ю прэмію на 8-м Міжнародным трыенале палітычнага плаката ў Монсе (Бельгія). Паштоўку з яго выявай прывезла А. Гадар

в конце XIX в. под руководством бельгийских инженеров железных дорог и при участии, главным образом, бельгийских строительных предприятий. Бельгия, которую Маркс когда-то назвал «раем капиталистов», была в то время наиболее индустриализованной страной Европы, а Валлония была сплошь покрыта предприятиями металлургической промышленности и металлообработки. Уже тогда инвесторам нужно было искать все новые возможности для вложений капитала. Царская же Россия манила и притягивала.

Среди промышленников того времени был один, которого называли «королем трамваев», настолько он держал в своих руках род деятельности, необходимой всем странам Европы, не исключая и белорусскую часть России. Этого человека звали Эдуард Отле (1842–1907). Он наверняка принял участие и в строительстве той самой дороги, по которой я совершала свое путешествие, и временами мне казалось, что вот он — совсем рядом, собравшийся в путь то ли для поиска новых объектов для своего *Societe des Tramways*, то ли с визитом к знакомым, как знать, может быть и в Витебск, где еще один бельгийский заводчик построил текстильную фабрику. Ему будет что рассказать домашним после возвращения к себе. Среди самых внимательных и благодарных слушателей — и его сын Поль, на которого рассказы отца наложили весьма сильный отпечаток, многое определивший в его дальнейшей жизни.

Родившись в весьма состоятельном семействе, Поль Отле (1868–1944) принадлежал к тому поколению молодых интеллектуалов гуманитарной и в чем-то утопической направленности, которое значительно отличалось от прагматического поколения своих отцов. После изучения права довольно рано он начинает интересоваться произведениями Огюста Конта, позитивизмом и совершенно особо — классификацией суммы человеческих знаний. Одна из его первых публикаций была, впрочем, посвящена уже опыту тематической классификации юридических статей, напечатанных в бельгийской прессе. Одержимый интересом к библиографической работе, он вскоре создаст совместно со своим другом Анри ла Фонтеном (тоже бельгиец и тоже юрист, но, кроме того, и политик-пацифист, получивший Нобелевскую премию мира в 1913 г.) Международный библиографический центр в Брюсселе.

Главная цель Международного библиографического центра поражала воображение: речь шла ни больше ни меньше о создании всемирного библиографического каталога, содержащего сведения обо всех произведениях, когда-либо напечатанных на Земле и по всем без исключения темам. Для выполнения задачи необходимо было начать с создания методов и орудий библиографического поиска. Известно ли вам, что знаменитая и знакомая всем библиотекарям мира каталожная карточка формата 12,5 на 7,5 сантиметров с дырочкой, позволявшей крепить ее в нужном месте каталожного ящика, была изобретением Поля Отле?

Анна и Люк Гадары перад сваім домам у дзень свята г. Монса.
2001 г.

В общей сложности универсальный библиографический репертуар должен был состоять из примерно 12 миллионов таких карточек. Они накапливались в Брюсселе во Дворце пятидесятилетия, в одном из помещений, получившем в 1919 г. название Всемирный дворец — Мунданеум. Наряду с карточками складывается также собрание разного рода дидактических документов, плакатов и афиш и даже самых своеобразных и довольно неожиданных предметов — клыки африканского кабанчика, семена экзотических растений и мн. др.

Этот проект был революционным для своего времени: своего рода Интернет эпохи бумажных каталогов.

Тем временем Отле и ла Фонтен стремились пойти еще дальше: неустанно расширяя Мунданеум, превратить его во Всемирный город знания. Составлялись и детально разрабатывались величественные планы строительства этого будущего огромного города-перекрестка человеческих цивилизаций, который предполагалось построить в... Женеве. Любопытно, что в конкурсе проектов принял участие и великий архитектор Ле Корбюзье, проект которого, впрочем, не был принят. Но с течением времени, в силу самых различных причин, среди которых немалое место занимает поразительное ускорение научно-технического прогресса, позволившее обнаружить явную устарелость методов работы Мунданеума, проект был предан забвению, а собранные коллекции были надолго похоронены в стенах безликих и безымянных хранилищ Брюсселя.

Уже к концу жизни Отле (1944) и Фонтена (1943) Мунданеум начинал влачить жалкое существование... После многолетних мытарств собранных

коллекций они были переданы во владение Франкоязычного сообщества Бельгии, доверившего на исходе 90-х гг. их хранение городу Монсу. И чудо возобновляется: в 1998 г. Мунданеум вновь возрождается из пепла к величайшей радости исследователей и ценителей его коллекций. В великолепном обрамлении весьма необычного по своей архитектуре здания мы вновь можем приобщиться к истории начала XX в., сокрытой в лоне коллекций, и к фактам необычайного жизненного подвига двух отцов-основателей музея. Невозможно описать словами это уникальное место, настолько оно оригинально и не похоже ни на что иное. Однако важнее знать, что в стенах этого музейного центра большая группа исследователей работает отныне над информатизацией и классификацией фондов. Недавно открыта страница Мунданеума в Интернете, и весьма скоро все документальные сокровища коллекций будут доступны для консультаций через персональный компьютер.

Среди многочисленных и полностью еще не раскрытых фондов наверняка обнаружатся документы белорусской печати. Я проверю это, как только сие станет возможным, и не премину познакомить вас с результатами.

Второй пример белорусского «следа» в бельгийской культуре и, в частности, в Монсе, более свеж. Совсем недавно мне стало известно, что произведение одного белорусского художника было выставлено на обозрение публики в городском Музее изящных искусств. Речь шла о графической работе, точнее, плакате, отмеченном в конкурсе на лучшую афишу 8 Международного триеннале политического плаката за его эстетические достоинства и оригинальность композиции. Автора афиши зовут Руслан Найден, и мне кажется (хотя до конца я в этом не уверена), что он уроженец Минска. К сожалению, это почти все, что мне удалось узнать об авторе, но я благодарна ему уже за то, что он дал мне возможность рассказать вкратце о Музее изящных искусств и о некоторых его программах. Упомянув, в том числе, о месте, которое он отводит афише и плакату, представляющим особый и совершенно самостоятельный вид и жанр искусства.

Начиная с 1978 г., Музей изящных искусств в сотрудничестве с Центром рисунка и печатной гравюры города Ля Лувьер и Франкоязычным сообществом Бельгии организует раз в три года международный конкурс, открытый для художников из всех стран. Этот конкурс носит официальное название Международное триеннале политического плаката, в котором термин «политический» употребляется в самом широком, почти этимологическом смысле, подразумевая и борьбу за сохранение окружающей среды, и борьбу против СПИДа, с безработицей, за равенство социальных возможностей и т. д.

То обстоятельство, что конкурс проводится именно у нас, объясняется, помимо всего прочего, и тем, что провинция Эно в силу ряда исторических причин, о которых упоминалось выше, искони считалась краем борьбы за социальные права, регионом, в котором наиболее мощно развернулась

с момента ее создания в 1885 г. деятельность Бельгийской рабочей партии. В этом контексте, естественно, политический плакат был одним из важнейших подспорий в общественной борьбе. Но не имел ли он также главной своей целью демократизацию общества, предоставляя в его распоряжение через плакаты, расклеенные на стенах городских улиц и сооружений, те знания и информацию, к которым, как правило, был закрыт доступ большинству простых смертных?

Будь он политического, социального или культурного содержания, плакат прежде всего — непосредственное отражение госпожи Истории, гораздо более доступное прочтению, нежели картина или скульптура. С художественной точки зрения он отнюдь не является произведением второго сорта. Расцветившая городские улицы, он эволюционирует одновременно со сменой исторических времен и воплощает непостоянство и изменчивость человеческой мысли. Хорошо задуманный и сработанный плакат оказывается сильнее любой словесной жвачки, ведя без экивоков к сути дела, попутно возбуждая наше воображение и взывая к нашему природному чувству юмора.

Безусловно, это одна из форм подлинного искусства, нуждающаяся, как и все прочие его виды, в защите, поддержке и поощрении. Все сказанное, впрочем, вполне отвечает культурной политике нашего региона. Откровенно говоря, проведение триеннале в Монсе есть своего рода удачный повод для ее практического воплощения. Но одновременно это также и возможность организовывать встречи различных эстетических подходов во всем широком культурном многообразии.

Среди участников Международного триеннале с недавнего времени начинают появляться и белорусские художники, присутствие которых становится все более ощутимым и заметным. Этому, вероятно, не стоит удивляться, поскольку Беларусь исторически и культурно соседствует с Россией, Прибалтикой, Польшей. А бесспорные достоинства и роль стран Восточной Европы в истории мировой графики ныне уже не нуждаются в излишних доказательствах. >

Что мне представляется занятным, так это сам факт, что, упоминая сегодня о присутствии современных белорусских художников-графиков в Бельгии, я как бы раскрываю перед белорусскими коллегами еще один пласт их собственного художественного наследия, о существовании и значении которого многие, возможно, даже и не подозревали. Мне лично это напоминает «эффект запущенного бумеранга». Причем, как ни трудно увидеть, я отнюдь не играю в одиночку и бумеранг был пущен с вашей стороны.

Другой такой бумеранг, причем весьма увесистый, был послан в мою сторону организаторами сегодняшней встречи. Причем бумеранг этот имел форму и обличие одного из моих соотечественников по имени Морис Карем. Как мне стало известно, в прошлом году у вас состоялось чествование этого замечательного поэта в связи со столетием со дня его рождения. Парадокс, но в Бельгии этот юбилей остался почти незамеченным.

Должна честно признаться, что я была буквально ошарашена успехом поэзии Карема в сегодняшней Беларуси и необычайным интересом к нему, в то время как многие у нас в Бельгии (стыдно, но и я была в их числе) почти забыли о его существовании. И именно благодаря вам я узнала о существовании и о деятельности брюссельского Фонда Мориса Карема, в котором я, кстати, позднее побывала с большим удовольствием и пользой. Через вас я осознала факт необычайной популярности этого бельгийского автора, которому мы у себя поспешили приклеить ярлычок наивного детского поэта, за пределами Бельгии (в особенности в России, в странах Восточной Европы, а также в Японии и Латинской Америке). Благодаря вам сегодня я убеждена, и это убеждение разделяют все сотрудники Фонда Карема, что через свою славу за рубежом он вернется на родину, где наконец ему будет воздано по справедливости.

Во время посещения Фонда Мориса Карема я почувствовала, насколько органично и восхитительно он вписывался своим творчеством в свою эпоху. Стены его дома-музея полнятся свидетельствами дружбы, присланными в его адрес многими выдающимися личностями художественного и литературного мира (среди них и великолепный художник Поль Дельво). Заинтересовавшись, я даже обнаружила несколько портретов Карема, принадлежащих кисти Леона Наве (1900–1967), монсовского художника, входившего в художественную группу «Нервия», существовавшую в провинции Эно в межвоенную эпоху, и о которой я также хотела бы рассказать вам при случае. Карем был близко знаком с Анто Каргом, художником из Монса, основателем этой группы. Поэт часто посещал старинное аббатство д'Орваль в бельгийских Арденнах. Именно в этом аббатстве Анто Карг работал над проектом витражей.

Вы теперь видите, как вижу это и я, что какой бы сюжет мы не затронули, он петлей возвращается к своему началу. Пройден еще один этап пути — завершена петля. Бесспорно, можно было бы множить и удлинять траектории мысли, поскольку всегда досадно урезать свои строчки. Особенно когда речь идет о культуре. Но будем считать, что наш сегодняшний маршрут — всего лишь начало прогулки, которая доставляет лично мне истинное удовольствие. Я благодарю вас всех за то, что вы согласились совершить ее вместе со мной.

Александр Мархель (Минск)

БЕЛОРУССКО-БЕЛЬГИЙСКИЕ ОТНОШЕНИЯ

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДИАЛОГ

Дипломатические отношения между Республикой Беларусь и Королевством Бельгия установлены 10 марта 1992 г. В августе 1994 г. открыто Посольство Республики Беларусь в Брюсселе (совмещает функции представительства при ЕС и НАТО). С октября 1994 г. послом стал В. Лабунов. В 2001 г. его заменил С. Мартынов.

В 1994 г. состоялся визит в Бельгию делегации Республики Беларусь во главе с заместителем председателя Совета Министров.

В 1995 г. Бельгию с официальным визитом посетил министр иностранных дел Республики Беларусь. В ходе визита состоялось подписание с НАТО Рамочного документа Программы «Партнерство ради мира». Принято решение об открытии бельгийской кредитной линии для Беларуси в сумме 350 млн. бельгийских франков (около 8 млн. долларов США).

В 1995 г. состоялся визит в Бельгию президента Республики Беларусь А. Лукашенко, в ходе которого прошли переговоры с Королем Бельгии Альбертом II, премьер-министром, министром иностранных дел Бельгии, председателем Европарламента и председателем Европейской комиссии.

В 1996 г. Бельгию с официальным визитом посетил премьер-министр Республики Беларусь.

Интенсивно развиваются белорусско-бельгийские межпарламентские отношения.

В ноябре 1997 г. состоялся визит в Бельгию делегации Национального собрания во главе с председателем Комиссии по международным делам и национальной безопасности Совета Республики. Делегация была принята в Парламенте Бельгии первым заместителем председателя Комиссии по внешним связям Сената Бельгии.

В марте 1998 г. Бельгию посетил с визитом заместитель председателя Палаты представителей Национального собрания. Во время своего визита он был официально принят в Парламенте Бельгии заместителем председателя Палаты представителей.

27 апреля – 3 мая 1998 г. состоялся визит в Бельгию и Нидерланды парламентской делегации Национального собрания Беларуси во главе с заместителем председателя Комиссии по образованию, культуре и науке Палаты представителей.

28 марта 2000 г. в Палате представителей Парламента Бельгии произошли слушания по Беларуси с участием посла В. Лабунова.

С 27 октября по 1 ноября 2000 г. состоялся визит в Беларусь бельгийской делегации во главе с сенатором Анной Мари Лизен. Основной целью визита являлось знакомство с условиями жизни людей в районах, подвергшихся радиоактивному загрязнению. По возвращении на родину А. М. Лизен направила послания в адрес генерального директора МВФ Х. Кехлера и представителя Бельгии при МВФ В. Киненса, а также провела телефонный разговор с Генеральным секретарем ООН К. Аннаном. В письмах и телефонной беседе сенатор попыталась убедить представителей МВФ и ООН изменить политику этих организаций в отношении Беларуси в направлении увеличения проводимых гуманитарных программ.

В качестве международных наблюдателей в парламентских выборах в Беларуси приняли участие бельгийские депутаты. По итогам пребывания и наблюдения за выборами они в ходе телевизионных пресс-конференций высказали самые позитивные отзывы о Республике Беларусь, заявили, что проведение белорусских парламентских выборов 15 октября 2000 г. соответствовало общепринятым демократическим стандартам.

На заседании Постоянного комитета ПА ОБСЕ, которое прошло в Вене 14 января 2000 г., руководитель бельгийской делегации Ф. де Донеа воздержался при голосовании по резолюции по Беларуси. Таким образом, Бельгия оказалась единственной страной ЕС, не поддержавшей дискриминационную резолюцию, рассмотрение которой инициировала делегация США.

В декабре 2000 г. бельгийскими парламентариями в рамках Межпарламентского союза создана группа межпарламентского бельгийско-белорусского сотрудничества.

В феврале 2001 г. Беларусь по приглашению Национального собрания посетила делегация Палаты представителей Парламента Бельгии.

Из числа политических деятелей Бельгии наиболее тесные отношения установлены со следующими членами федерального парламента:

Жан-Поль Анри — представитель Социалистической партии (фр.), первый заместитель председателя Палаты представителей, председатель парламентской Комиссии по национальной обороне и член бельгийской национальной делегации в ПАСЕ (присутствовал в качестве международного наблюдателя на парламентских выборах в Беларуси);

Герт Версник — член правящей партии ФЛД, председатель Комиссии по международным делам Палаты представителей, очень влиятельное лицо в парламенте и правительстве, является личным другом премьер-министра (члены одной партии) и министра иностранных дел.

Патрик Морио — один из лидеров правящей Социалистической партии (фр.), член Комиссии Палаты представителей по международным делам (присутствовал в качестве международного наблюдателя на парламентских выборах в Беларуси);

Стеф Горис — член правящей партии ФЛД, является председателем недавно созданной Комиссии Палаты представителей по торговле вооружениями, близкий друг коллег по партии премьер-министра и Г. Версника (присутствовал в качестве международного наблюдателя на парламентских выборах в Беларуси);

Ф. де Донеа — член правящей партии РЛП — ДФФ, в настоящее время министр-президент правительства региона Брюссель-столица, глава бельгийской национальной делегации в ПА ОБСЕ.

Анна-Мари Лизен — член правящей Социалистической партии (фр.), сенатор. Председатель Комиссии Сената по внутренним делам, мэр города Хэу, член бельгийской национальной делегации в ПА ОБСЕ.

Эрик Метенс — влиятельный член Социалистической партии (фр.), президент Ассоциации «ОЖЕН», в настоящее время является кандидатом на должность почетного консула Республики Беларусь в регионе Валлония (присутствовал в качестве международного наблюдателя на парламентских выборах в Беларуси).

ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО

В 2000 г. по сравнению с 1999 г. товарооборот Республики Беларусь с Бельгией увеличился на 15,5 процента, экспорт возрос на 21,3 процента, импорт — на 11,7 процента. Дефицит торгового баланса составил 13,9 млн. долларов США.

Динамика внешней торговли Республики Беларусь и Бельгии
млн. долларов США

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Товарооборот	97,0	89,8	87,0	86,9	69,2	79,9
Экспорт	53,4	23,5	21,3	28,8	27,2	33,0
Импорт	43,6	66,3	65,7	58,1	42,0	46,9
Сальдо	9,8	-42,8	-44,4	-29,3	-14,8	-13,9
Доля в товарообороте со странами вне СНГ, %	2,6	2,1	1,8	1,8	1,5	1,5

В I квартале 2001 г. продолжалась тенденция роста товарооборота. Общий объем товарооборота составил 18,7 млн. долларов США и увеличился по сравнению с аналогичным периодом 2000 г. на 10,8 процента.

Экспорт снизился на 8 процентов, составив 7,9 млн. долларов США, импорт увеличился на 30 процентов, составив 10,8 млн. долларов США.

В товарной структуре белорусского экспорта в 2000 г. наибольший удельный вес занимали: минеральные продукты — 22,9 процента; древесина и изделия из нее — 18,8 процента; продукция химической промышленности — 15,1 процента.

В товарной структуре импорта Республики Беларусь преобладали: продукция химической промышленности — 39,6 процента; текстиль и текстильные изделия — 19,5 процента; продукция пищевой промышленности и сырье для ее производства — 12,9 процента.

По данным Министерства статистики, на 1.01.2001 г. в Беларуси работает 6 предприятий с участием капитала из Бельгии, в том числе 2 совместные и 4 иностранных, бельгийские инвестиции (сформированный уставный фонд) составили 432,5 тыс. долл. США, или 0,13% от общего объема иностранных инвестиций, в том числе СП — 224,5 тыс. долл. США, ИП — 208 тыс. долл. США.

Открыта бельгийская кредитная линия. В ноябре 1998 г. завершена реализация первого транша кредитной линии на сумму 156,4 млн. бельгийских франков (3,6 млн. долларов США) из общей суммы 350 млн. бельгийских франков (около 8 млн. долларов США). На ПО «Белмедпрепараты» поставлено оборудование и запущена линия по производству жидких лекарственных препаратов в ампулах.

Выделение второго транша кредита в размере 95 млн. бельгийских франков (около 2 млн. долларов США), предназначенного для финансирования проекта технического перевооружения таблеточного производства на ПО «Белмедпрепараты», в настоящее время заморожено бельгийской стороной.

Регулярно проводятся двусторонние визиты деловых кругов Бельгии и Беларуси, организуются совместные семинары.

29–31 марта 2000 г. состоялся визит в Бельгию делегации деловых кругов Республики Беларусь, который явился четвертым по счету мероприятием в рамках проведения регулярных семинаров, традиционно организуемых для деловых кругов Республики Беларусь в Нидерландах и Бельгии.

В семинаре приняли участие представители 11 компаний с каждой стороны. Кроме того, с бельгийской стороны участвовали представители ТПП Брюсселя, Бельгийского офиса внешней торговли, Бельгийско-люксембургской торговой палаты по связям с Россией, Беларусью, Украиной и Казахстаном.

В октябре 2000 г. состоялся визит в Республику Беларусь делегации Европейского союза малых и средних предприятий (ЕСМСП) во главе с его президентом Якобусом Кирсом. Основной целью визита был мониторинг реализации проектов Программы ТАСИС в Республике Беларусь.

В ноябре 2000 г. состоялся визит в Беларусь бельгийской делегации деловых кругов, в ходе которого представители Бельгии смогли познаком-

Сябры Таварыства «Беларусь – Бельгія» і іх бельгійскія калегі на могілках ахвяр Першай сусветнай вайны, якія пацярпелі ад газавай атакі іпрытам, каля г. Іпр. 1998 г.

миться с общеэкономической ситуацией в Республике Беларусь, состоянием банковского сектора, процессом приватизации, налоговым и инвестиционным законодательством, а также с работой свободных экономических зон. Прием делегации осуществляла Белорусская торгово-промышленная палата.

В рамках визита состоялись встречи в МИД, БелТПП, министерствах экономики и сельского хозяйства, Мингорисполкоме, ряде предпринимательских фирм, а также на предприятиях, заинтересованных в сотрудничестве. В ходе переговоров были рассмотрены проекты для возможной реализации в области создания земельного и рыбноводческого хозяйств, совместного производства растительного масла, открытия плодоовощной биржи. Подписано Соглашение о сотрудничестве между Белорусской торгово-промышленной палатой и Бельгийско-люксембургской торговой палатой по связям с Россией, Беларусью, Украиной и Казахстаном.

СОТРУДНИЧЕСТВО В ГУМАНИТАРНОЙ ОБЛАСТИ

Между Республикой Беларусь и Королевством Бельгия установлены и развиваются контакты в гуманитарной области. Важной сферой этого сотрудничества является оказание Бельгией помощи в плане ликвидации последствий аварии на Чернобыльской АЭС. По линии общественных и благотворительных фондов и организаций осуществляется поставка в Беларусь грузов с гуманитарной помощью (прежде всего медицинское и

санитарное оборудование) ряду медицинских и детских учреждений в пострадавшие районы. В 2000 г. стоимость грузов с гуманитарной помощью из Бельгии в Беларусь составила 265,7 тысячи долларов США и увеличилась на 65,3 процента по сравнению с 1999 г.

Более трех тысяч белорусских детей ежегодно выезжают в Бельгию на оздоровление.

С целью сбора средств для оказания гуманитарной помощи бельгийскими благотворительными ассоциациями организуются концерты детских творческих коллективов из Беларуси.

В Бельгии проводятся выставки белорусских мастеров художественного творчества. В 2000 г. в Брюсселе прошли выставки керамики Ирины Мойгис и живописи Александра Шибнева. В Европейском Парламенте состоялись две выставки картин белорусских художников, посвященные 14-й годовщине аварии на ЧАЭС, которые, наряду с привлечением внимания объединенной Европы к проблеме последствий чернобыльской катастрофы, решали задачу пропаганды белорусского изобразительного искусства. В одной из престижных брюссельских галерей «Бортъе» проведена выставка живописи белорусского художника А. Смоляка, завершившая серию экспозиций работ названного автора в Бельгии, начало которой было положено в ноябре 1998 г. выставкой в Европейском Парламенте.

В 2000 г. в интересах развития двусторонних культурных связей состоялся визит в Беларусь вице-ректора Международного франкофонного университета, представителя ряда общественных организаций в ЮНЕСКО, политолога, профессора Ф. Дессара, в ходе которого был намечен ряд интересных совместных предложений в области культуры и образования.

Морис Масанж де Колломб (Брюссель)

**«АКЦИЯ «МОСТ»:
ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ ОПЫТ ГУМАНИТАРНОЙ,
ОБЩЕСТВЕННОЙ И КУЛЬТУРНОЙ ПОМОЩИ**

Когда председатель Общества «Беларусь – Бельгия» мадам Тамара Антонович пригласила меня в рамках данного «круглого стола» выступить с сообщением о наших международных связях, я посчитал необходимым сделать оговорку: мое мнение, мои ответы на некоторые вопросы являются недостаточно уверенными и полными, так как у меня нет нужных сведений, чтобы говорить, например, о дипломатическом представительстве или о деятельности больших государственных институтов.

Но, тем не менее, после размышлений, бесед со своими друзьями я пришел к выводу, что могу внести определенный вклад в начавшийся здесь разговор в форме личных наблюдений и свидетельств, краткого изложения нескольких положений, основанных на личном опыте в сфере гуманитарной, общественной и культурной помощи. Делая это, я осознаю ограниченность моих возможностей, поэтому не претендую на обобщения или открытия. Буду говорить лишь о «микро-акции», которую следует вписать в более широкий фон, рассматривать как частную инициативу, дополняющую действия более высокого уровня.

Деятельность, которую я провожу уже более десяти лет на индивидуальном, целиком частном основании под названием «Акция «Мост», является чисто общественной, добровольной, культурной — одним словом, гуманитарной. Эта акция, требующая продолжительного пребывания в отдаленных от Бельгии местах, первоначально предназначалась для Сибири, но не так давно распространилась и на Беларусь.

Разработанные нами проекты, которые прежде всего соединяли сердца, варьировались: бесплатное распределение медикаментов в больницах и интернатах (общая стоимость их на сегодняшний день — около 2,5 миллиона долларов США), отправка книг, предназначенных для общественных библиотек, организация выезда и пребывания за границей ученых и артистов.

В Беларуси же моя акция заключается прежде всего в доставке и бесплатном распределении медикаментов среди жертв аварии на Чернобыльской АЭС, а также пожилых лиц, ветеранов последней мировой войны. Постоянное обдумывание этих проектов вызвало у меня несколько мыслей, которыми мне хотелось бы с вами поделиться.

Первая. Хотя одновременно существуют большие программы, мой проект имеет и несомненно будет иметь свое поле для действий — пусть ограниченных, но призванных противостоять в отдельных случаях формализованным положениям, дополнять их тогда, когда масштабные действия не доходят до конкретного человека, не проходят сквозь мелкие «ячейки сети».

Вторая. Индивидуальные гуманитарные инициативы все же наталкиваются на ограничения, которые можно преодолеть только сообща, совместными действиями. Этим обусловлена значимость контактов и диалогов между людьми, в результате чего как раз и выявляются «потенциальные месторождения» идей и проектов сотрудничества.

Третья. Необходима нарастающая и сближающая интеграция. Недостаточно только посылать, привозить. Необходимо также осуществлять контроль за проводимыми операциями, не дожидаясь их завершения. Такая необходимость не должна порождать недоверие — она продиктована, скорее, чувством лояльности к дарителям, стремлением к прозрачности в действиях — ради возобновления добровольных актов. Опыт некоторых больших международных учреждений как раз, полагаю, подтверждает всю значимость работы, связанной с установкой соответствующего контроля исполнения на местах.

Четвертая. Желательно, по возможности, отдавать предпочтение проектам, предполагающим ответственность — с учетом вины каждой из сторон (прежде всего дарителя, вкладчика). Следовало бы воздерживаться от «пассивной» помощи. Для того чтобы проиллюстрировать данную мысль, приведу два примера. Первый: с одной стороны доставляются медикаменты, с другой — оказывается административное давление. Второй: неточно определяются потребности, что влияет на объем и ход доставки (на ее завершающем этапе). При организации и обеспечении сохранности перемещаемых грузов за границей одной из сторон надо также предполагать ответственность заинтересованных лиц другой стороны. Здесь важно, каким образом будут доказываться виновность и невиновность, определяться эффективность программ, учитываться особенности оборудования.

Пятая и последняя. Необходимо учитывать многоаспектность, «многокультурность» наших действий, делать ставку на эффективность гуманитарных акций, осуществляемых через специфические контакты. Мы не можем отрицать частные, личные поправки. Необходимо проводить экономические исследования, чтобы правильно осознавать требования местного законодательства, положения существующей в Беларуси практики.

Доктар, правадзейны сябра Міжнароднай акадэміі навук Еўразіі Марыс Масанж дэ Каломб на сустрэчы з Міхаілам Гарбачовым (Масква). 1995 г.

Если взять точкой отсчета 1997 год, это — мой четвертый визит в Беларусь в рамках гуманитарной, социальной и культурной миссии. Начало ей, повторюсь, было положено десять лет тому в Сибири. Продолжение же — здесь, на белорусской земле. Эти визиты позволили мне обнаружить некоторые соответствия между вашей страной и Бельгией, например, то обстоятельство, что по своему географическому положению наши страны часто оказывались полем сражений, а наши народы часто являлись невинными жертвами. Белорусский народ всегда в таких случаях держался мужественно. Особенно это проявилось недавно, когда ему пришлось противостоять последствиям ужасной чернобыльской трагедии.

Благодаря Белорусскому обществу дружбы и культурной связи с зарубежными странами и Обществу «Беларусь – Бельгия» я смог понять и оценить, насколько белорусы открыты в диалоге, готовы к сотрудничеству, насколько они гостеприимны.

Как и вы, мы всегда стремились к тому, чтобы принимать у себя наших соседей как друзей, а не как завоевателей. И сейчас мы принимаем их как людей, с которыми ведем диалог и сотрудничаем во имя блага наших стран.

Мое пребывание в вашей стране позволило мне также обнаружить и оценить большой интеллектуальный и культурный потенциал, уровень белорусов. К примеру, вчера благодаря ректору Белорусского государственного университета информатики и радиоэлектроники Михаилу Батуре я открыл для себя это высшее учебное заведение, которым ваша страна может гордиться. Какой кладезь талантов! Какой энтузиазм и какой динамизм у преподавателей этого университета!

Если говорить о культуре, я также был поражен всем тем, что увидел и услышал. Мне часто удавалось бывать на спектаклях вашего оперного театра — не только в Минске, но и в Мадриде, Маастрихте. Вы, конечно же, знаете, что ваши певцы пользуются большим успехом за границей. Но вы, очевидно, не знаете, что ваш ансамбль «Бліскавіца» очень высоко оценен в Бельгии. Я присутствовал на двух его концертах в очень известном и престижном Элізабетхолле, очевидно, самом большом в нашей стране, ибо он вмещает 2 400 зрителей.

Позвольте мне здесь рассказать случай, связанный с последним визитом вашего ансамбля. По окончании спектакля артисты обнаружили, что их автобус исчез. Неужели украли? К счастью, оказалось, что автобус был только перемещен полицией в связи с неправильной парковкой. Был затребован огромный штраф, к тому же, в связи с тем, что все это происходило в выходные дни, размер штрафа был удвоен. На переговоры о том, чтобы вернуть автобус, ушло много времени. Пришлось преодолевать первоначальную недоброжелательность по отношению к белорусам. Но хлопоты и волнения закончились все же благополучно.

Мне хочется также подчеркнуть роль частных инициатив в области образования и культуры. Благодаря им устанавливается диалог, который ведет к лучшему взаимопониманию и взаимообогащению.

Сегодня я особенно счастлив в связи с тем, что нахожусь среди вас. Ибо этим вечером открывается неделя «Беларусь – Бельгия». Сегодня из Брюсселя прибыла к вам миссия Торговой палаты Бельгии и Люксембурга для России и Беларуси, возглавляемая государственным министром Робертом Урбенем. Этот визит происходит во время, когда Бельгия готовится председательствовать в Европейском Союзе.

Позвольте мне пожелать успехов «круглому столу» — диалогу партнеров, которые, надеюсь, разработают конструктивные предложения, способные приблизить Беларусь к Международному сообществу. Пусть эта работа носит прагматический, взвешенный и продуманный характер, приобретает свои, неповторимые нюансы.

Дамы и господа! Прежде, чем закончить свое выступление, я хотел бы еще раз подчеркнуть, что гуманитарной, общественной и культурной деятельности я посвятил около десяти лет. Все это время был энтузиазм, но случались и провалы, разочарования. И все же, несмотря на них, мы продолжаем работу в вашей стране, надеясь, что личные контакты, завязанные здесь, дадут богатые импульсы новым проектам. Пусть продолжается линия объективности, установившаяся и объединившая нас на этом «круглом столе».

Тамара Антановіч (Мінск)

З ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКА-БЕЛЬГІЙСКІХ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫХ АДНОСІН

Афіцыйна дыпламатычныя адносіны паміж Беларуссю і Бельгіяй устаноўлены 10 сакавіка 1992 г. Але гісторыя грамадска-культурных адносін пачалася значна раней.

2 мая 1447 г. вялікім князем Казімірам быў выдадзены прывілей, які дазваляў пакідаць Вялікае Княства Літоўскае «для пошуку лепшай долі і навучання рыцарскай справы ва ўсялякіх землях, акрамя непрыяцельскіх», княжатам, панам, ваярам, шляхціцам, баярам, а ў Статуте Княства 1566 г. адзначалася, што за мяжу могуць выязджаць вольныя людзі «ўсялякага стану». Вядома, што з сярэдзіны XVI да сярэдзіны XVII ст. у розных універсітэтах Еўропы (Балоні, Падуі, Цюбінгена, Вітэнберга, Гейдэльберга, Лейпцыга, Кракава, Кёнігсберга і інш.) навучаліся каля 460 студэнтаў з шляхецкіх сем'яў Беларусі і Літвы. Вучыліся і ў Бельгіі, у Лювенскім універсітэце.

У другой палове 20-х гг. XVII ст. падарожнікаў па краінах Еўропы будучы кароль Рэчы Паспалітай Уладзіслаў IV. Ён наведаў Аўстрыю, Рэйнскую правінцыю, Баварыю, Італію і Бельгію. Яго спадарожнікам быў высокаадукаваны малады чалавек Казімір Семяновіч з роду князёў Семяновічаў, якія валодалі землямі на Віцебшчыне. К. Семяновіч называў сябе «шляхціццямліцвінам». У 1645 г. ён паехаў у Рэспубліку Аб'яднаных правінцый (так афіцыйна называліся ў той час 17 правінцый Бельгіі і Нідэрландаў), каб пазнаёміцца з багатай еўрапейскай літаратурай пра артылерыю, піратэхніку, з кнігамі па гісторыі і культуры. У той час там ішла Трыццацігадовая вайна. З войскамі Фрыдрыха Генрыха Аранскага К. Семяновіч браў удзел у аблозе розных гарадоў. У Нідэрланды ён вяртаўся ў 1648, 1649 г. Вынікам гэтых паездак было выданне першай кнігі на лацінскай мове «Вялікае мастацтва артылерыі», якая выйшла ў 1650 г. пры маральнай і фінансавай падтрымцы багатага і ўплывовага апекуна-эрцгерцага Леапольда Вільгельма Габсбурга — віцэ-караля Бельгіі і Бургундыі, намесніка іспанскага караля ў Нідэрландах. Спрыялі працы К. Семяновіча і каралі Рэчы Паспалітай

Уладзіслаў IV і Ян Казімір. Другая ж частка кнігі не была выдадзена, бо ў хуткім часе аўтар памёр пры невядомых абставінах. Праца «Вялікае мастацтва артылерыі» была напісана на лацінскай мове, перакладзена на нямецкую, англійскую і многія іншыя мовы. Яна была сустрэта ў Еўропе з вялікай зацікаўленасцю, доўгі час прадвызначала шляхі развіцця еўрапейскай артылерыі, мела вялікае значэнне для будучага касмічнага ракетабудавання.

Не мінуў Бельгію ў сваім падарожжы (1624–1625) па краінах Заходняй Еўропы пасля заканчэння Падуанскага ўніверсітэта паэт і перакладчык Станіслаў Серафім Ягадзінскі, які нарадзіўся на Гродзеншчыне ў сям’і збяднелага шляхціца.

А ў 1760 г. Табіяшам Граткоўскім, паэтам і настаўнікам са Случчыны, была напісана паэма «Марское падарожжа», дзе ён расказаў аб крушэнні карабля, на якім плыў пасля наведвання Антверпена, куды прыехаў, закончыўшы Лейдэнскі ўніверсітэт.

Міхал Казімір Агінскі, вялікі гетман літоўскі, пасля смерці караля Аўгуста III быў адным з кандыдатаў у каралі Рэчы Паспалітай. У 1771 г., пасля таго, як ён перайшоў на бок Барскай канфедэрацыі, яго трохтысячны атрад быў разбіты Суворавым, а маёнткі ва Усходняй Беларусі канфіскаваны Расіяй. У 1782 г. Міхал Казімір Агінскі выехаў за мяжу, дзе шукаў дапамогі, каб вярнуць свае маёнткі. Ён наведаў Брусель, Амстэрдам, Берлін, Англію, прускага караля Фрыдрыха Вільгельма II.

З 1848 г. жыў у Бельгіі і выкладаў філасофію ў Лювенскім ўніверсітэце выдатны беларускі філосаф, тэолаг, крытык прафесар Вінцэнт Бунчынскі, які пасля закрыцця Полацкай акадэміі ў 1820 г. вымушаны быў эміграваць — спачатку ў Аўстрыю, а потым у Бельгію. Тры тамы кнігі «Філасофскія разважанні» напісаны ім у Вене, а ў Лювене засталася многа яго рукапісаў па філасофіі і тэалогіі, якія чакаюць сваіх даследчыкаў.

Вялікі падскарбі літоўскі Міхал Клеафас Агінскі, вядомы як музыкант і кампазітар, быў добра знаёмы з музычнай літаратурай Заходняй Еўропы, у тым ліку бельгійскай. Гэтаму садзейнічала і яго пасада надзвычайнага пасланніка ў Галандыі ў 1789 г.

Творы вядомага бельгійскага кампазітара і скрыпача Анры В’этана былі ў рэпертуары беларускага скрыпача, кампазітара, музыказнаўчага пісьменніка Міхала Ельскага (нарадзіўся ў Дудзічах, што ў Пухавіцкім раёне), які выступаў у Германіі, Польшчы, Вільні, Мінску і г. д. Але спачатку, у 1860-я г., ён вучыўся ў Анры В’этана. У далейшым яны падтрымлівалі добрыя сяброўскія адносіны.

У Бруселі былі надрукаваны ноты оперы Яна Голанда «Агатка, або Прыезд пана» на лібрэта М. Радзівіла, якая ўпершыню была пастаўлена ў Нясвяжы ў 1784 г. Ноты знаходзяцца ў бібліятэцы Каралеўскай кансерваторыі Бруселя. А для Беларусі іх адкрыла дацэнт Беларускай акадэміі музыкі Вольга Дадзіёмава, пасля чаго ў 1994 г. упершыню опера прагучала па Беларускаму радыё.

Вывучаць стан сельскай гаспадаркі ў Бельгію і іншыя краіны Еўропы (Германію, Англію, Францыю) ездзіў вучоны-аграном, эканаміст, прафесар Горы-Горацкага земляробчага інстытута (1863–1865) Аляксей Бажа-наў. Ён меў маёнтак у Гродзенскай губерні, дзе праводзіў эксперыменты, а потым пашыраў народныя спосабы вядзення сельскай гаспадаркі. Даказваў неабходнасць шырокага выкарыстання сельскагаспадарчых машын, прадастаўлення сялянам крэдытаў, сельскагаспадарчай адукацыі.

У Бельгіі праводзіліся міжнародныя выстаўкі. Так, у Антверпене ў 1907 г. праходзіла фотавыстаўка, на якой Самір Юхнін са Слуцка атрымаў залаты медаль. Ён меў фотасалон у Слуцку. Выпускаў паштоўкі.

У час Другой сусветнай вайны ў Бельгійскім супраціўленні ўдзельнічалі і беларусы. Прозвішчы двух з іх вядомыя: Н. Кошалеў і І. Шыян, якога называлі «няўлоўным Янам».

Для беларусаў асаблівае значэнне мае Лювенскі каталіцкі ўніверсітэт. Заснаваны ў 1425 г., ён цвёрда прытрымліваўся царкоўнай дысцыпліны, але разам з тым быў вельмі талерантны, у ім знаходзілі прытулак людзі розных веравызнанняў. Так было з прафесарам Вінцэнтам Бунчынскім, так было з 34 беларускімі студэнтамі, якіх лёс прывёў у Бельгію. Яны вучыліся там з 1949 да 1963 г. і пасля заканчэння ўніверсітэта сталі дактарамі, хімікамі, эканамістамі, фармацэўтамі, аграномамі, матэматыкамі, геолагамі, гісторыкамі, мастакамі і г. д. Закінутыя на чужыну, яны авалодалі многімі замежнымі мовамі, сталі выдатнымі спецыялістамі. Лювенскі ўніверсітэт стаў іх родным домам. Яны сустрэлі высакародных людзей, якія ім дапамагалі. Многа зрабіў святар айцец Роберт ван Кавэлярт. Ён быў з вядомай у Бельгіі сям'і, яго дзядзька быў прэзідэнтам Бельгійскага парламента. Было створана Беларускае студэнцкае згуртаванне і Камітэт дапамогі беларускім студэнтам, які ўзначаліў прафесар Дэні. Айцец Роберт ван Кавэлярт таксама ўвайшоў у склад камітэта.

У верасні 1950 г. у Лювенскім ўніверсітэце быў арганізаваны студэнцкі хор пад кіраўніцтвам выдатнага кампазітара і музыканта Міколы Равенскага. Дзейнічала і танцавальная група. З канцэртамі студэнты ездзілі па Бельгіі, у Францыю, Англію, Германію. Песні ў выкананні хора былі запісаны на кружэлкі, якія прадаваліся ў розных краінах Еўропы.

Але М. Равенскі быў моцна хворы і ў сакавіку 1953 г. памёр. Ён пахаваны ў Лювене, помнік на яго магілу зрабіў скульптар Міхась Наўмовіч, які жыве ў Парыжы, а вядомы беларускі скульптар Алесь Шатэрнік рыхтуе мемарыяльную дошку з надзей, што яна будзе вісець на адным з будынкаў Лювенскага ўніверсітэта.

М. Равенскі напісаў «Жыццяпіс», рукапіс якога захоўваецца ў архіве Фундацыі імя Пятра Крэчэўскага ў Нью-Йорку. Там аўтар адзначае, што лювенскі перыяд яго творчасці быў вельмі плённым. Менавіта тут была напісана фантазія для скрыпкі і фартэпіяна, фартэпіянная трохгалосая fuga «На выгнанні», «О Беларусь, мая шыпшына!» (на словы У. Дубоўкі), «Мой

родны кут», «Ноч над Менскам» і др. Падрыхтаваны да друку зборнік апрацаваных ім беларускіх песень і яго твораў. Яго ж песня «Магутны Божа» на словы Н. Арсенневай стала духоўным гімнам беларусаў.

Пасля смерці кампазітара хорам кіраваў спачатку Алесь Карповіч, затым Кастусь Кіслы.

У 1950 г. была заснавана парафія Беларускай аўтакефальнай царквы ў Лювене. Дапамог гэта зрабіць каталіцкі святар айцец Роберт ван Кавэ-лярт. Узначаліў жа яе айцец Аўген Смаршчок.

У 1949 г. паўстаў Саюз беларусаў Бельгіі. Доўгі час яго старшынёй быў а. Аўген Смаршчок, цяпер ім кіруе Янка Жучка. Мэта згуртавання — пашырэнне беларускай нацыянальнай ідэі, прапаганда беларускай культуры, падтрымка беларусаў.

Большасць беларусаў пасля заканчэння Лювенскага універсітэта ў 1963 г. выехалі з Бельгіі ў іншыя краіны. Тыя ж, што засталіся, сталі выдатнымі спецыялістамі, яны не забылі роднай мовы, культуры, беларускія святы. Кожны з іх — асоба, якой можа ганарыцца Беларусь.

Міхась Саўка з Навагрудчыны закончыў факультэт археалогіі і гісторыі Лювенскага універсітэта. Ён працаваў мастаком-рэстаўратарам у Каралеўскім інстытуце мастацкай спадчыны ў Бруселі. З 1982 г. займаў пасаду кіраўніка працамі інстытута. М. Саўка распрацаваў спецыяльную тэхніку рэстаўрацыі, быў выдатным спецыялістам у старажытным насценным роспісе, пісаў артыкулы, займаўся археалагічнымі раскопкамі ў Турцыі, Алжыры, Грэцыі. Быў запрошаны вучыць каралеву Фабіёлу маляванню і рэстаўрацыі. Міністэрства французскай культуры Бельгіі прысвоіла яму званне доктара мастацтваў. Дасягненні ў галіне рэстаўрацыі былі настолькі значнымі, што М. Саўку прысвоілі званне кавалера ордэна Кароны. Ён быў сябрам Беларускага інстытута навукі і мастацтва ў ЗША, некалькі разоў арганізоўваў там свае выстаўкі. Мала хто ведае, што М. Саўка пісаў вершы. Ён прысылаў іх народнаму пісьменніку Беларусі Янку Брылю, які даў ім высокую адзнаку і хацеў сабраць іх, каб выдаць зборнік. М. Саўка памёр у 1990 г. неўзабаве пасля смерці сына, пахаваны яны ў Лондане.

Янка Жучка пасля заканчэння політэхнічнага факультэта Лювенскага універсітэта працаваў інжынерам-будаўніком. Ён распрацоўваў сталёвыя, пазней сталёва-бетонныя канструкцыі для будаўніцтва дамоў і мастоў. Многа вялікіх, прыгожых мастоў пабудаваны ў Бельгіі па яго праектах і пад яго кіраўніцтвам. Многа год ён быў дарадчыкам па гэтаму пытанню, чытаў лекцыі інжынерам, архітэктарам, студэнтам. Я. Жучка валодае многімі мовамі. На працягу многіх год ён быў галоўным рэдактарам часопіса «Сталь», які выходзіў на французскай, англійскай, нямецкай, італьянскай і іспанскай мовах. У яго цудоўная сям'я, мае трох сыноў, унукаў.

Выдатным хімікам-фармацэўтам стаў Аляксей Арэшка. Скончыўшы хімічны факультэт Лювенскага універсітэта, ён абараніў доктарскую дысертацыю, працаваў кіраўніком групы даследчыкаў у буйной фармацэўтычнай

Лаўрэн Клыбiк, фармацэўт з Бельгii, каля стэнда, прысвечанага яго дзейнасцi, у музейнай экспазiцыi «Беларусы ў свеце» Нацыянальнага навукова-асветнiцкага цэнтра iмя Ф. Скарыны са старшынёй Таварыства «Беларусь – Бельгiя» Тамарай Антановiч, якая прывезла экспанаты ў Мiнск. 1996 г.

фiрме, мае пяць патэнтаў. Ён выкладаў хiмiю студэнтам. Валодае многiмi замежнымi мовамi, любiць i ведае мастацтва i музыку.

Зоя Жалязоўская (Смаршчок), Iна Саўко i Лаўрэн Клыбiк скончыли фармацэўтычнае аддзяленне Лювенскага унiверсiтэта. З. Жалязоўская ўсе гады кiравала буйной дзяржаўнай аптэкай. I. Саўко працуе ў фармацэўтычнай фiрме, а Л. Клыбiк адкрыў сваю аптэку. Яго ведаюць не толькi ў Бруселi, прыязджаюць да яго за лекамі нават з суседнiх краiн. Ён асвоiў гемапатыю, што таксама зрабiла яго вельмi папулярным. Цiкава, што ў зале аптэки для наведвальнiкаў вiсiць карта Беларусi. Усе яго клiенты ведаюць, што ён беларус. Свой загарадны дом ён назваў «Хутар» — у памяць пра бацькоўскi хутар, якi быў канфiскаваны ў 1939 г., i бацьку, якi загiнуў недзе ў ГУЛАГу (арыштаваны ў 1939 г.). З'яўляецца членам Асацыяцыi гемапатаў Бельгii. У яго ёсць працы «Кава i яе ўздзеянне на арганiзм», «Праполiс i ўздзеянне радыяцыi на жывы арганiзм» i г. д. Цiкавыя артыкулы аб Л. Клыбiку напiсала журналістка Iрына Крэнь. Л. Клыбiк дапамог у наладжаннi сувязi з музеем Марыса Карэма, расказаўшы дырэктару музея спадарынi Жанiн Бюрнi аб Таварыстве «Беларусь – Бельгiя».

У Бруселi жыве лаўрэат Нобелеўскай прэміi прафесар Iлля Прыгожын. Гэта дырэктар Мiжнароднага iнстытута фiзiкi i хiмii, Фонду Е. Салвея. Каранi яго радаводу вядуць у Магiлёў, дзе ў музеi ёсць экспазiцыя пра знакамітага навукоўца. У беларускiм друку былі публiкацыi, прысвечаныя I. Прыгожыну, яго працам. Адна з першых («Свет наш незваротны») была

напісана паэтэсай, журналісткай Галінай Булыка і надрукавана ў газеце «Культура» ў 1993 г.

Бельгіец айцец Клаўдзій Рабіне ужо пяць год узначальвае беларускую службу Радыё «Ватыкан». Знаёмства з Беларуссю для яго пачалося з хворага хлопчыка Сашы Угліка, якога маці прывозіла на лячэнне ў Рым. На жаль, хлопчык памёр, але айцец Клаўдзій не забыў Беларусь. Некалькі разоў прыязджаў у Мінск, прапаведваў у час святой імшы ў касцёле святых Сымона і Алены. Вывучае беларускую мову, знаёмы з гісторыяй, культурай Беларусі. Айцец Клаўдзій лічыць, што Беларусь і Бельгія маюць многа агульнага, нават аднолькава любімую страву — бульбу.

У Бельгіі жывуць нашчадкі знакамітых беларускіх магнацкіх родаў, якія адыгрывалі вялікую ролю ў гісторыі і культуры Беларусі: Тышкевічы, Сапегі, Радзівілы, Чацвярцінскія.

Як толькі здарылася чарнобыльская трагедыя, бельгійцы пачалі прысылаць гуманітарную дапамогу і запрашаць на лячэнне і адпачынак у Бельгію дзяцей з забруджаных раёнаў Беларусі.

Многа працуе ў гэтым накірунку Мальтыйскі ордэн у Бельгіі. Ідэя акцыі належыць спадарыні Ізабеле дзю Буа д'Эш Святаполк-Чацвярцінскай, якая нарадзілася ў Жалудку, дзе да гэтага часу знаходзіцца палац яе бацькоў, які з'яўляецца помнікам дойлідства XVIII ст. (занесены ў каталог помнікаў, якія абараняюцца законам). Яна пакінула яго пацігадовай дзяўчынкай, але заўсёды хацела сюды вярнуцца. Разам з амбасадарам Мальтыйскага ордэна баронам Панжерам д'Ондорпам прысылала і прывозіла абсталаванне для новай бальніцы ў Жалудку, лекі для дзяцей з забруджаных радзьячый раёнаў і для шпіталя ІВАВ у Бараўлянах.

Такі кароткі агляд адносін бельгійцаў да беларусаў. Што ж ведаюць беларусы пра Бельгію? Як адносяцца да яе культуры, гісторыі?

З дзяцінства мы ведаем чудоўную кнігу Шарля дэ Кастэра «Легенда пра Ціля Уленшпігеля», казку «Сіняя птушка» Марыса Метэрлінка, вершы Эміля Верхарна, дэтэктывы Жоржа Сімянона. Часта ў хатніх бібліятэках можна сустрэць рэпрадукцыі Яна ван Эйка, Пітэра Паўэла Рубенса, Антоніса ван Дэйка, Франса Снейдэрсэ, Якаба Ёрданса, Пітэра Брэйгеля і г. д. У нацыянальным мастацкім музеі Беларусі неаднаразова чыталі лекцыі пра гэтых мастакоў, іх творчасць. Паэтэса Галіна Булыка пад уражаннем іх мастацтва напісала вершы «Пітэр Брэйгель Старэйшы. I. Перспектыва; II. Шэсце сляпых; III. «Трыумф смерці» (1986, 1994).

Упершыню на беларускай мове раман «Легенда аб Цілі Уленшпігелі» быў надрукаваны ў 1934 г. Барыс Міцкевіч, літаратуразнаўца, выкладчык БДУ, даследаваў бельгійскую літаратуру, і ў 1960 г. выйшла яго праца «Шарль де Костер и становление реализма в бельгийской литературе», а ў 1964 г. — «Шарль дэ Кастэр. Бібліяграфія».

Кампазітар Яўген Глебаў напісаў музыку да балета «Ціль Уленшпігель», які быў пастаўлены Беларускай дзяржаўным тэатрам оперы і балета

ў 1974 г., а ў 1977 г. — сімфанічную паэму «Успамін пра Ціля». Паэт Леанід Дранько-Майсюк пасля наведвання Бельгіі ў 1986 г. напісаў дарожныя нататкі «На радзіме Ціля Уленшпігеля», якія былі надрукаваны ў газеце «Літаратура і мастацтва».

Адкрыла беларусам творы выдатнага бельгійскага паэта Марыса Карэма, які меў ганаровае званне «прынца паэтаў», паэтэса Эдзі Агняцвет. І Марыс Карэм, і Эдзі Агняцвет любілі дзяцей і пісалі для іх чудаўныя вершы. Пераклады надрукаваны ў зборніку вершаў для дзяцей «Краіна паэмія», у 1986 г. — у часопісе «Даляглядзь», у 1993 г. — у зборніку «3 французскай і бельгійскай паэзіі».

Вядомая беларуская паэтэса, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Аркадзя Куляшова Ніна Мацяш у 1982 г. пераклала твор Жоржа Сіменона «Першая справа Мегрэ», яна ж зрабіла пераклады твораў 14 бельгійскіх паэтаў.

Вялікія артыкулы аб Бельгіі ёсць у «Беларускай Савецкай Энцыклапедыі», «Беларускай энцыклапедыі». У беларускім друку было больш за 300 артыкулаў аб узаемадачыненьнях Беларусі і Бельгіі.

Бельгійцы мелі магчымасць пазнаёміцца з мастацтвам беларусаў. У 1996 г. дзявочы хор Беларускага каледжа мастацтваў, якім кіруе выкладчыца Галіна Цітова, на 46 Еўрапейскім фестывалі хораў у бельгійскім горадзе Неерпельдэ атрымаў 1-ю прэмію. Удзел у фестывалі бралі тады 146 хораў з розных краін Еўропы. У горадзе Бернеме на Міжнародным фестывалі фальклору выступіў народны ансамбль «Магілёўцы». Многа бельгійцаў прыязджала ў блізкі Люксембург на Міжнародны турнір духавых аркестраў, дзе аркестр «Фанфары Беларусі» пад кіраўніцтвам Аркадзя Берына атрымаў Гран-пры, дыплом, кубак пераможцы і адмысловую пячатку. У знакамітым Элізабетхале ў Антверпене з вялікім поспехам выступала «Бліскавіца» — ансамбль харэаграфічных і музычных мініяцюр. Гэтым ансамблем кіруе выпускніца Беларускага інстытута культуры Ірына Канавальчык.

У Бруселі ладзіў сваю выстаўку знакаміты беларускі мастак Аляксей Марачкін.

З 1992 г. праводзіцца бізнес-конкурс міжнароднай арганізацыяй «Дасягненні маладых» — МЭМ (мадэляванне эканомікі і менежменту). Удзельнікам яго не павінна быць больш за 22 гады. У верасні 1999 г. гэты конкурс праходзіў у Бруселі. У ім бралі ўдзел сотні каманд з усяго свету. Пераможцамі сталі студэнты Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта Ганна Мураўская і Дзмітрый Далгарукі. Яны атрымалі званне лепшых мекеджэраў у свеце.

Такім чынам, мы бачым, што цікавасць да Бельгіі вялікая, і таму 1 лістапада 1996 г. пры Таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі арганізавалася Таварыства «Беларусь – Бельгія». Яно аб'яднала людзей, якіх цікавіць гісторыя, культура, стан адукацыі і іншыя бакі жыцця Бельгіі, якія хочуць пазнаёміць бельгійцаў з Беларуссю і беларусаў з Бельгіяй.

Мала хто ў Беларусі ведае, што плошча Бельгіі 30,5 тысячы кв. км, а ў Беларусі 207,6 тысячы кв. км, а насельніцтва і ў Бельгіі, і ў Беларусі каля 10 мільёнаў чалавек; што ў Бельгіі тры дзяржаўныя мовы: фламандская, французская, нямецкая, а кароль Бельгіі абавязкова віншуе бельгійцаў са святам на гэтых трох мовах (каб нікога не пакрыўдзіць); што ў Бельгіі няма ніякіх выкапняў і кароль часта напамінае бельгійцам, што самае галоўнае багацце Бельгіі — «шэрае рэчыва галаўнога мозга бельгійцаў». Каралеўства Бельгія як самастойная дзяржава існуе з 1830 г., а да гэтага яна была пад уладай рымлян, іспанцаў, аўстрыйцаў, французцаў і г. д. На сённяшні дзень — гэта высокаразвітая і заможная краіна Еўропы.

На жаль, многага не ведаюць аб Беларусі ў Бельгіі. Напрыклад, што Беларусь — адметная, старажытная дзяржава, а не «Заходняя Расія».

Сябрамі таварыства з'яўляюцца навукоўцы, пісьменнікі, журналісты, урачы, настаўнікі, інжынеры, рабочыя, студэнты, вучні і г. д.

Актыўны ўдзел у дзейнасці таварыства прымаюць народны мастак Беларусі Арлен Кашкурэвіч; віцэ-прэзідэнт Беларускай эстэтычнай асацыяцыі, галоўны рэдактар часопіса «Асновы мастацтва» доктар філасофскіх навук, прафесар Вадзім Салееў; заслужаная артыстка Беларусі Тяццяна Мархель, паэт Леанід Дранько-Майсюк, паэтэсы Галіна Каржанеўская і Галіна Булька; цудоўны дзіцячы хор, лаўрэат многіх Міжнародных конкурсаў «Крынічка», якім кіруе настаўніца Алена Гуляева, і г. д. Неабходна адзначыць, што садзейнічалі стварэнню Таварыства «Беларусь – Бельгія» тагачасны старшыня прэзідыума Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі Арсен Ваніцкі, яго намесніца Ніна Іванова.

Мы правялі шэраг вечароў у Доме дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. Напрыклад:

- Паралелі ў гісторыі Беларусі і Бельгіі;
- Каралеўства Бельгія — парламенцкая рэспубліка, партыі Бельгіі;
- Сістэма адукацыі і аховы здароўя ў Бельгіі;
- Фламандскія мастакі, эпоха Рубенса;
- Музыка Бельгіі і Беларусі XIX стагоддзя — часоў знакамітых скрыпачоў А. В'этана і М. Ельскага;
- Аб мастацкім руху ў Бельгіі Art Nouveau;
- Накірункі бельгійскай літаратуры;
- Вечар, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння вялікага паэта Бельгіі Марыса Карэма;
- Вечар паэзіі вядомых беларускіх паэтаў Галіны Каржанеўскай і Леаніда Дранько-Майсюка, сучаснікаў «прынца паэтаў» М. Карэма.

Штогод ладзяцца вечарыны, прысвечаныя Дню прысягі караля ў ліпені і Дню каралеўскай дынастыі. На гэтых вечарынах выступаюць навукоўцы, паэты, артысты, студэнты, ансамблі (скрыпачоў, флейтыстаў, фальклорныя).

Неаднаразова выступала са сваімі вучнямі настаўніца французскай мовы гімназіі № 8 г. Мінска Святлана Марынчык, яны перакладалі вершы Марыса Карэма на беларускую мову.

Нашымі гасцямі на вечарынах часта бываюць бельгійцы. Ладзяцца выстаўкі кніг, газет, паштовак, фотаздымкаў, гучыць музыка Беларусі і Бельгіі, паказваюцца відэафільмы пра Бельгію і Беларусь. Неабходна адзначыць, што многа матэрыялаў для правядзення вечароў (касеты, відэафільмы, слайды і г. д.) прысылае бельгіец, сябра Беларусі, які неаднаразова прывозіў лекі для дзіцячага анкалагічнага цэнтра ў Бараўлянах і для шпітала ІВАВ, Марыс Масанж дэ Каломб.

У Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт паступаюць вывучаць рускую мову бельгійскія студэнты. Сябры таварыства знаёмяць іх і іхніх бацькоў, калі тыя прыязджаюць наведаць сваіх дзяцей у Мінск, з тэатрамі, музеямі, помнікамі дойлідства Беларусі, выстаўкамі, майстэрнямі нашых мастакоў і, зразумела, з беларускай мовай, гісторыяй Беларусі.

Сябры таварыства прымалі гасцей з Бельгіі: амбасадара Мальтыйскага ордэна ў Бельгіі барона Панжера д'Опдорна, спадарыню Ізабелу дзю Буа д'Эш Святаполк-Чацвярцінскую — сакратара Мальтыйскага ордэна, спадара Філіпа дзю Буа д'Эш (юрыст); Марыса Масанжа дэ Каломба — кандыдата філасофскіх навук, доктара эканамічных навук, вядомага грамадскага дзеяча Бельгіі; Анну Гадар — прафесара Інстытута перакладчыкаў у г. Монсе (выкладае рускую мову), Пауля Веркройзе — дырэктара прыватнай школы ў г. Дадзізеле (Фландрыя) і яго жонку Крысту; Геерта Дэпла — выкладчыка Інстытута Дамініка Савіо ў Гітсе (Фландрыя).

Па запрашэнню бургамістра горада Хоогледэ (Фландрыя) Жан-П'ера Пілаэрта дэлегацыя Таварыства «Беларусь—Бельгія» наведала Бельгію. У складзе дэлегацыі была народная артыстка Беларусі Таццяна Мархель, дацэнт Нацыянальнай акадэміі музыкі Вольга Дадзіёмава, сакратар таварыства Зміцер Хадакоў, старшыня таварыства Тамара Антановіч. Адбылася сустрэча ў Міністэрстве культуры і сацыяльнай дапамогі Фландрыі. Дэлегацыя наведала Інстытут Дамініка Савіо ў Гітсе, дзе лечацца і вучацца дзеці, хворыя на дзіцячы цэрэбральны паралюш і пасля цяжкіх чэрапна-мазгавых траўм; Сельскагаспадарчую фермерскую акадэмію; тэатральна-музычную акадэмію ў горадзе Роселярэ, гарадскую клініку ў горадзе Хоогледэ. Бургамістр Ж.-П. Пілаэрт пазнаёміў нас з канцэртнай залай, выставачнымі заламі ў горадзе, якія былі пабудаваны пад яго кіраўніцтвам.

Фламанцы ганарацца сваёй гісторыяй, культурай. Яны пазнаёмілі нас з радзімай Ціля Уленшпігеля; з горадам Іпрам, зруйнаваным у 1914 г. немцамі, дзе ўпершыню выпрабавалі атрутны газ іпрыт; старажытным горадам Бруге.

Мы жылі ў Пауля і Крысты Веркройзе, Геерта і Мар'ялен Дэплаў. Іх дзеці Еф'я і Том займаліся ў Мінскім лінгвістычным ўніверсітэце. Пауль Веркройзе — дырэктар прыватнай школы, якую ён выкупіў у дзяржавы і каталіцкай

царквы. Там займаюцца дзеці ад 5 да 14 год. Школа мае многа камп'ютэраў, цудоўную спартыўную залу, цікава абсталяваныя класы, сталовую і г. д. Школьны аўтобус збірае раніцай і развозіць вечарам вучняў малодшых класаў па дамах, калі аб гэтым папросяць бацькі. Ёсць начныя класы, дзе бацькі пры неабходнасці могуць пакінуць дзяцей. Вучні з пяці год вывучаюць некалькі моваў. Цікава назіраць, як яны лёгка пераходзяць з адной мовы на іншую. Такіх школ у Еўропе многа. Іх дырэктары і настаўнікі штогод сустракаюцца ў адной з краін для абмеркавання школьных пытанняў.

Геерт і Мар'ялен Дэплы працуюць з хворымі дзецьмі ў Інстытуце Дамініка Савіо. Там пануюць добразычлівасць, клопат аб дзецях. Акрамя дзяржавы грошы на ўтрыманне гэтай установы выдзяляе каталіцкая царква і фірмы.

З Каралеўскай кансерваторыяй у Бруселі нас пазнаёміў прафесар Георг Стэнс.

У Бруселі мы сустрэліся з прадстаўнікамі беларускай дыяспары Зояй Жалязоўскай, Лаўрэнам Клыбікам, Янам Жучкам.

Вынікам паездкі сталі прапановы дырэктара Сельскагаспадарчай фермерскай акадэміі прысылаць на стажыроўку фермераў або студэнтаў пры ўмове, што яны валодаюць французскай, фламандскай або нямецкай мовай. Такую ж прапанову зрабіў і дырэктар інстытута Дамінік Савіо. А прафесар брусельскай Каралеўскай кансерваторыі выказаў жаданне пазнаёміцца з музычным жыццём Беларусі, з працай калег з акадэміі музыкі.

Неаднаразова прызджала ў Мінск прафесар Інстытута перакладчыкаў у г. Монсе (Валонія) Анна Гадар. Яна любіць Беларусь, Мінск, прысылае сваіх студэнтаў вучыцца ў Мінскім лінгвістычным універсітэце. Яна згадзілася з прапановай прафесара Адама Мальдзіса перакласці на французскую мову некаторыя творы Уладзіміра Караткевіча. З яе дапамогай плацуецца арганізацыя выстаўкі ў г. Монсе твораў выдатнага беларускага мастака Арлена Кашкурэвіча. Для тэатра «Відарыс» у Барысаве яна перадала п'есу Мішэля дэ Гельдэрода «Доктар Фаустас», якую тэатр рыхтуе да пастаноўкі.

Цікавыя адносіны склаліся з Музеем выдатнага бельгійскага паэта Марыса Карэма, якім кіруе прэзідэнт Фонду Марыса Карэма мадам Жанін Бюрні. Яна прыслала кнігі з творамі паэта і аб ім, фотаздымкі, касеты з запісамі вершаў М. Карэма і музыкі, якую ён любіў, для таварыства і выкладчыкаў французскай мовы, а з Аннай Гадар — і для Беларускай нацыянальнай бібліятэкі. Гэтыя кнігі мы перадалі ў час канферэнцыі Алене Далгаполавай, якая працуе ў адзеле рэкламы бібліятэкі. Таварыства «Беларусь – Бельгія» паслала ў музей кнігі аб прыродзе, гісторыі, мастацтве Беларусі, творы нашых пісьменнікаў, газеты і часопісы, якія цяпер знаходзяцца на стэндах у выставачнай зале музея.

У Мінску ўжо праводзіліся канферэнцыі, прысвечаныя беларуска-бельгійскім адносінам. 13–14 лістапада 1998 г. Мінскі дзяржаўны

Артыстка Таццяна Мархель, выкладчык
Інстытута Дамініка Савіа Геерт Дэлл і
Тамара Антановіч у Бельгіі.
1998 г.

лінгвістычны ўніверсітэт правёў Міжнародную канферэнцыю «Беларусь – Бельгія: дыялог культур». На працягу многіх год Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі праводзіць Міжнародныя чытанні «Вялікія пераўтваральнікі прыродазнаўства». 18–19 лістапада 1996 г. яны былі прысвечаны лаўрэату Нобелеўскай прэміі Іллі Прыгожыну, які жыве ў Бруселі. У канферэнцыі прымала ўдзел Беларускае філасофскае таварыства, Філасофская асамблея г. Мінска. Гэтыя дзве канферэнцыі прайшлі пры падтрымцы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Сябры таварыства мараць аб правядзенні Дзён культуры Бельгіі ў Беларусі і Дзён культуры Беларусі ў Бельгіі, жадаюць, каб на адным з будынкаў Лювенскага ўніверсітэта вісела мемарыяльная дошка, прысвечаная выдатнаму сыну Беларусі М. Равенскаму.

Ігар Афнагель (Мінск)

НЕКАЛЬКІ ГІСТАРЫЧНЫХ ЗГАДАК І ПАРАЛЕЛЯЎ

Кантакты Беларусі і Бельгіі налічваюць два стагоддзі. Так, вядома, што бельгійскае выдавецтва ў XIX ст. рэкламавала будучае выданне В. Дуніна-Марцінкевіча, паколькі ў Беларусі роднае слова пісьменніка было забаронена; што ў Бельгіі захоўваецца вялікая колькасць беларускіх матэрыялаў (напрыклад, музычныя творы Яна Голанда, аўтара першай на тэрыторыі Беларусі аперэты «Агатка», пастаўленай у XVIII ст. нявіжскім тэатрам, і інш.). Многія знакамітыя ў свеце спецыялісты ў галіне народнай гаспадаркі, палітыкі родам з Беларусі жывуць у Бельгіі, у тым ліку і нашчадкі князеў Радзівілаў і графаў Тышкевічаў.

Пасля Другой сусветнай вайны ў Лювене і Лювенскім універсітэце знайшлі прытулак многія беларусы, у тым ліку выдатны кампазітар, аўтар гімна «Магутны Божа» Мікола Равенскі. Гэты універсітэт у пасляваенныя гады закончылі такія вядомыя дзеячы беларускай эміграцыі, як Вітаўт і Зора Кіпелі, Янка Запруднік, Уладзімір Бакуновіч, Янка Жучка, Анатоль Занковіч, Леанід Карась, Павел Урбан, Уладзімір Цвірка і інш. У 1947-м – пачатку 1960-х гг. дзейнічаў Саюз беларусаў Бельгіі, створаны дзяспарай. У кастрычніку 1949 г. у г. Лювене адбыўся з’езд беларускай каталіцкай інтэлігенцы Вялікабрытаніі, Бельгіі, Германіі, Францыі, на якім было створана Беларускае акадэмічнае каталіцкае аб’яднанне «Рунь» (існавала да канца 1960-х гг.).

Хочацца адзначыць некаторыя паралелі і гістарычныя ўрокі для Беларусі. Таксама як і назва «Беларусь», назва «Бельгія» доўгія вякі афіцыйна не ўжывалася. Толькі з канца XVIII ст. ён стаў ужывацца больш-менш афіцыйна. Таксама, як і Беларусь, Бельгія ў час узнікнення сваёй незалежнасці (1830) многім здавалася недаўгавечным утварэннем. Перад краінай стаялі вялікія праблемы: наяўнасць дзвюх асноўных нацыянальнасцяў, захопніцкія тэндэнцыі суседніх вялікіх дзяржаў, неўрэгуляванасць тэрытарыяльных і эканамічных спрэчак з Нідэрландамі, некаторыя рэлігійныя супярэчнасці. Але народ Бельгіі прайшоў праз шматлікія выпрабаванні, у тым ліку праз дзве сусветныя вайны, і прыйшоў да высокага ўзроўню жыцця, дабрабыту. І ўсё гэта

адбылося ў краіне такой самай, як і Беларусь, беднай на прыродныя багачці, дзякуючы развіццю дэмакратычных традыцый, памяркоўнаму палітычнаму курсу большасці прадстаўнікоў дынастыі Саксен-Кобург-Гота на бельгійскім каралеўскім троне (у першую чаргу Леапольда I, Леапольда II, Альберта I, Бадуэна I і цяперашняга караля Альберта II), дзякуючы гарманічнаму спалучэнню ўсіх трох галін улады (заканадаўчай, выканаўчай, судовай), развіццю незалежных сродкаў масавай інфармацыі і дзяржаўнаму неўмяшанню ў іх справы, дружалюбнаму і адкрытаму супрацоўніцтву з суседнімі краінамі, выкарыстанню шырокага міжнароднага вопыту.

Неабходна адзначыць, што за ўсю 170-гадовую гісторыю Бельгіі ва ўрадавых колах не было ніводнай спробы навязаць сваю волю народу прымусам, дыктатарскімі метадамі. Шырокае развіццё прафсаюзнага руху, парламентарызму, вырашэнне ўсіх праблем у выніку абмеркаванняў — характэрная рыса развіцця сучаснай Бельгіі, таксама, як і іншых краін Заходняй Еўропы.

КАМУНІКАТ

Галіна Туміловіч (Мінск)

БЕЛЬГІЯ І БЕЛЬГІЙЦЫ: НА СКРЫЖАВАННІ ДАРОГ І КУЛЬТУР

Калі гавораць пра «скрыжаванне дарог», звычайна маюць на ўвазе геапалітычнае становішча Бельгіі ў Еўропе. Але я хачу бачыць дарог у прамым сэнсе, бо гэта першае, што мяне надзвычай уразіла. Справа ў тым, што аўтадарогі ў гэтай краіне ярка асветлены ў мэтах бяспекі руху. Эканамічныя разлікі паказалі, што, з улікам невялікай працягласці, гэта не ўплывае катастрафічна на бюджэт дзяржавы. Тым не менш, ад многіх бельгіяцаў можна пачуць незадаволенасць з прычыны «такага бяздумнага выкідвання грошай на вецер», некаторыя выказваюцца яшчэ больш катэгарычна, называючы гэта «вар'яцтвам» з боку ўрада.

З другога боку, асветленыя ноччу аўтастрады з'яўляюцца прадметам нацыянальнага гонару для жыхароў краіны, і яны любяць гаварыць пра тое, што лётчыкі, пралятаючы на вялікай вышыні, беспамылкова вызначаюць Бельгію па яркай ззяючай лініі дарог. Не магу не падкрэсліць той незвычайнай атмасферы і таго незвычайнага настрою, якія суправаджаюць праезд па начной Бельгіі. Для мяне асабіста гэта проста падзея, эмацыянальны шок, чаго не здаралася ў іншых краінах Еўропы.

Далейшае знаёмства з краінай (а ўпершыню я там пабывала ў 1996 г.) прыносіць новыя ўражанні, новыя адкрыцці і падчас новае бачанне, здавалася б, вядомых рэалій бельгійскай рэчаіснасці. Для мяне, напрыклад, было складана напачатку ўявіць, як на тэрыторыі ў 30 з паловай тысяч кв. км — што амаль у тры разы менш за Беларусь — пражывае такая ж, як і ў нас, колькасць насельніцтва. Бельгія, такім чынам, з'яўляецца (разам з Галандыяй) адной з самых густанаселеных краін Еўропы і свету. Шчыльнасць насельніцтва тут складае 331 чалавек на 1 кв. км. Прычым у межах самой Бельгіі шчыльнасць нераўнамерная: больш высокая ў Фландрыі (што мяжуе з Галандыяй) — 400 чалавек на 1 кв. км., у Валоніі яна складае 200 чалавек. Для параўнання дадзеныя па іншых краінах: Германія — 228, Італія — 190, Францыя — 106, Беларусь — 48 чалавек.

Сябры Таварыства «Беларусь – Бельгія» на тэрыторыі Сельскагаспадарчай фермерскай акадэміі ў г. Роселярэ (Бельгія). 1998 г.

Яшчэ складаней уявіць, што насельніцтва такой невялікай па тэрыторыі краіны раздзяляецца на тры моўныя групы. У Фландрыі размаўляюць па-фламандску, у Валоніі — па-французску і, нарэшце, на ўсходзе краіны, на мяжы з Германіяй, каля 100 тысяч чалавек размаўляюць па-нямецку.

Валонія і Фландрыя падзяляюцца, у сваю чаргу, на правінцыі. Іх у Бельгіі 10. Цікава, што цэнтральная тэрыторыя па моўнай прыкмеце падзелена на дзве правінцыі: Брабант фламандскі і Брабант валонскі. Сам Брусель з прылеглымі раёнамі выдзелены ў асобную сталічную акругу.

Адносна моваў яшчэ адна заўвага: у франкамоўнай Валоніі існуе таксама мясцовы дыялект, але ён захавалася толькі ў фальклоры. Думаецца, моўная праблема ў краіне ўсё ж не доммыслы журналістаў, бо звязана з існаваннем дзвюх гістарычных абласцей. Нездарма з 1993 г. унітарная дзяржава трансфармуецца ў федэрацыю.

Адрозненне між двума гістарычнымі рэгіёнамі адлюстравана, вядома, не толькі ў мове. Побач з агульнанацыянальным сцягам Бельгіі на адміністрацыйных будынках можна бачыць то жоўтае палатно з чырвоным пеўнем (сімвал Валоніі), то чорнага фламандскага льва на гэтакім жа фоне. Дзяржаўны сцяг Каралеўства Бельгіі ўбірае ў сябе ўсе гэтыя тры колеры — чорны, жоўты, чырвоны, якія — у адрозненне ад сцяга Германіі — чаргуюцца злева направа ў выглядзе вертыкальных палос. Самі бельгійцы жартуюць так: чорны — кока-кола, жоўты — смажаная бульба (нацыянальная стравя), чырвоны — кетчуп. Такого роду жарты даюць уяўленне пра гасцтранамічныя схільнасці бельгійцаў або, прынамсі, сведчаць аб распаўсюджанасці названых прадуктаў у краіне.

Кажучы пра сімвалы, нельга не згадаць своеасаблівы сімвал Бруселя — Манекен-Піс (літаральна — «хлопчык, які сікае»), чыя бронзавая постаць збірае вакол сябе шмат турыстаў. Хлапчук, які самым бясхітрасным чынам нападуняе ракавіну старыжытага фантана, нагадвае пра асаду Бруселя варожымі арміямі. Адна з легенд сцвярджае, што такім чынам маленькі хлопчык без вады заліў палаючае ядро, кінутае непрыяцелем, і тым самым выратаваў горад. Зрэшты, гэта не адзіная версія... Паўна вядома толькі тое, што скульптура была ўстаноўлена ў першай чвэрці XVII ст., а 1 мая 1698 г. апранута ў першы свой касцюм. Зараз у гардэробе бронзавага хлопчыка звыш 300 самых розных касцюмаў — ад вайсковага да карнавальных.

Сам Брусель з ягонай напрыгажэйшай Гран пляс — сэрцам старога горада — таксама без перабольшання можна аднесці да сімвалаў краіны, і яго значэнне немагчыма пераацаніць. Ён увасабляе ўсё, чым жыве Бельгія сёння і чым яна з поўным правам ганарыцца з часоў сярэднявечча, у тым ліку слаўтыя бельгійскія карункі і габелены.

Да знакавых мясцін, што ўвасабляюць Бельгію, несумненна, трэба аднесці Ватэрлоа — месца канчатковага разгрому напалеонаўскай арміі, а таксама мястэчка Даме — радзіму Ціля Уленшпігеля, героя выдатнага твора Шарля дэ Кастэра. Ураджэнцам Гента быў яшчэ адзін сусветнавядомы пісьменнік, лаўрэат Нобелеўскай прэміі Марыс Метэрлінк.

Неад'емнай і важнай часткай культуры і гісторыі Бельгіі з'яўляюцца фламандскія жывапісцы — Рубенс, Ван Дэйк, Йорданс, браты Ван Эйкі, Брэйгел (Старэйшы і Малодшы) і іншыя. Іх бессмяротныя палотны старанна захоўваюцца ў шматлікіх музеях, цэрквах і саборах удзячнымі нашчадкамі. Увогуле падкрэсленая пашана да сваіх вялікіх суайчыннікаў — важная асаблівасць менталітэту бельгійцаў. Напрыклад, у адной з цэркваў XVI ст., што знаходзіцца ў мястэчку Экосік (10 тысяч насельніцтва), вы можаце пакланіцца праху сястры Рубенса. Тут у добрым стане захаваліся два цудоўнейшыя замкі, адзін як музей, а ў другім жыве графскае сямейства.

Не раз даводзілася бачыць, як у каталіцкіх храмах захоўваюцца прыватныя абразы, падараваныя цэрквамі альбо прыватнымі асобамі. Ці ж гэта не сведчанне паважлівага стаўлення на іншых народаў і канфесій?

Якія ж яны — людзі, што насяляюць гэтую краіну ды старанна захоўваюць рэліквіі мінулых стагоддзяў і адначасна адкрытыя для дыялогу і абмену культурамі? Мяне, у якасці суправаджаючай групу беларускіх дзяцей, што накіроўваліся на аздараўленне, уразіла наступная лічба: у адной толькі Валоніі на заклік чарнобыльскіх мацярок адгукнулася 14 дабрачынных фондаў. Усяго іх у Бельгіі 40.

Адразу па прыездзе я заўважыла чорныя жалобныя сцяжкі, што разваваліся на аўтамабілях. Чорныя стужкі віселі таксама на многіх будынках побач з партрэтамі дзвюх дзяўчынак, замучаных маньякам. Гэта выразнае

сведчанне здольнасці народа суперажываць чужую бяду і аб'ядноўвацца праз гэтае суперажыванне.

І такая вось яскравая дэталі: пра нараджэнне дзіцяці ў сям'і і смерць родзіча бельгійцы паведамляюць не па тэлефоне, а выключна ў пісьмовым выглядзе, і гэта стала агульнапрынятай нормай.

Мне давялося быць сведкай і ўдзельніцай акцыі па аказанню гуманітарнай дапамогі абяздоленым дзецям розных краін — ад Руанды да Румыніі ў 1996 г. Урэшце мой асабісты пяцігадовы вопыт гуманітарнага супрацоўніцтва, што тычыцца беларускіх дзяцей, дазваляе рабіць пэўныя высновы. Бельгійскія сем'і, якія прымаюць дзяцей, вельмі розныя па свайму сацыяльнаму і маёмаснаму стану. Сярод іх не толькі ўладальнікі дамоў, але і фермаў (цяпер там мода набываць і рэстаўраваць старыя фермерскія маёнткі). У адных па 2–3 аўтамабілі прэстыжных марак, другія не маюць нават пасудамыйнай машыны. Адны вераць у Бога і спраўна наведваюць храмы, другія хутчэй аддаюць даніну традыцыям. Гэты шэраг можна прадоўжыць. Усіх гэтых людзей аб'ядноўвае імкненне дапамагчы іншым, г. зн. яны знаходзяцца на той ступені маральнага развіцця, калі дапамога лічыцца натуральнай патрэбай чалавека. «Мы павінны дзяліцца, мы павінны таксама навучыць нашых дзяцей дзяліцца з бліжнімі», — такія фразы мне даводзілася чуць не аднойчы. Пры гэтым варта ўдакладніць, што ўласцівыя для бельгійцаў ашчадныя адносіны да грошай і ўсяго нажытага не адным пакаленнем, спараджаюць і беражлівае, прадуманае іх выкарыстанне і размеркаванне.

Бельгійцы праяўляюць вялікую цікавасць да спасціжэння іншых культур. Як і ўсе еўрапейцы, любяць падарожнічаць. Звыклым месцам адпачынку для іх з'яўляецца Францыя (зімою — Альпы, летам — Лазурны бераг або Праванс у цэлым), Швейцарыя, Італія, Іспанія. У апошнія гады праяўляецца цікавасць і да Беларусі. Цяпер бельгійцы ведаюць, што Марк Шагал не проста «рускі мастак», а наш зямляк, што існуе самабытная, адрозная ад рускай беларуская мова. Беларускія дудкі, выкананыя нашымі майстрамі, знайшлі сваё месца сярод экспанатаў музея музычных інструментаў у Бруселі.

На ўзроўні дзейнасці дабрачынных фондаў ужо на працягу 10 год існуе школьны праект, у рамках якога беларускія дзеці, што прыязджаюць на аздараўленне ў верасні, штодзень наведваюць бельгійскія школы і займаюцца там асобна з беларускімі настаўнікамі. Там яны маюць магчымасць кантактаваць з бельгійскімі школьнікамі як на перапынках, так і на некаторых уроках. Безумоўна, падобная «інтэграцыя» лепей за ўсё ажыццяўляецца на ўроках малявання, працы, прыродазнаўства, фізкультуры. Нашых дзяцей больш за ўсё здзіўляе той факт, што ў тамтэйшых школах нароўні з астатнімі навучаюцца дзеці-інваліды (з калецтвамі) або запаволенага развіцця. Гэта мае выхаваўчае значэнне для здаровых дзяцей і гуманістычнае — для тых, хто абмежаваны ў сваіх магчымасцях.

Жывая цікавасць да нашай краіны праяўляецца ў ходзе гутарак і лекцый, што праводзяцца нашымі перакладчыкамі. Пытанні проста бясконцыя і тычацца ежы і жылля, гульніў і забаў, нашага клімату і рэльефу, Чарнобыля і яго наступстваў. З нецяргпеннем чакаюцца традыцыйныя дні сумесна арганізаваных канцэртаў і святочных сталоў з нязменнымі «Купалінкай» і «Лявоніхай». Гэта сапраўдная падзея як для дзяцей і настаўнікаў, так і для сем'яў, што прымаюць беларускіх дзяцей.

Падводзячы вынікі вышэйсказанаму, хацелася б звярнуць увагу на той факт, што я імкнулася ахапіць найбольш характэрныя асаблівасці і рэаліі бельгійскага жыцця, усё тое, што складае непаўторны каларыт гэтай краіны і менталітэт яе жыхароў, і зыходзіла пры гэтым з асабістых уражанняў. А наколькі дзве еўрапейскія дзяржавы — Беларусь і Бельгія — змогуць паразумецца і замацаваць кантакты, пакажа будучыня.

Вадзім Салееў (Мінск)

БЕЛАРУСЬ І БЕЛЬГІЯ: КУЛЬТУРНЫЯ ПАРАЛЭЛІ

Краіна, як і асобны чалавек, мае ў сваім фарміраванні іразвіцці тры асноўныя, тры вызначальныя, тры відавочныя рады фактараў:

- а) фактары прыроднага асяроддзя;
- б) фактары, звязаныя з развіццём соцыуму (сацыяльнай сферы жыццядзейнасці);
- в) фактары духоўнасці, культуры, якія засноўваюцца на традыцыях, сваімі каранямі ўваходзяць у спрадвечнае жыццё этнасу — народа.

І сапраўды, быццё народа, як і жыццё асобнага чалавека, пачынаецца з вызначэння біялагічнай нішы, прыродных умоваў, потым мае шмат перападаў і перасячэнняў у сістэме соцыуму, у сацыяльнай сферы жыццядзейнасці, а ўрэшце, перамешваючыся з сацыяльным, яно выразна выяўляецца ў духоўнай сферы быцця.

Але першасная сувязь прыроднага непасрэдна з духоўным у старажытныя часы была ўласціва і мысліцелям Еўропы. Гэтая традыцыя ідзе ад Гіпакрата, філосафа і «бацькі» медыцыны, які сцвярджаў, што «месца нараджэння назаўсёды прадвызначае лёс (характар) чалавека». Яго прадаўжальнікі XVII–XIX стст. звязвалі геаграфічныя ўмовы непасрэдна з працэсамі фарміравання этнасу (асабліва пры гэтым падкрэслівалася роля клімату). Такія ідэі мы знаходзім у Дж. Віко, Ш. Мантэск'е, І. Тэрдэра, І. Канта.

Пошукі еўрапейскіх мысліцеляў у пэўнай ступені абагульніў Г.-В.-Ф. Гегель, які ў энцыклапедыі філасофскіх навук звязваў працэс фарміравання нацыянальнага характару этнасу з месцазнаходжаннем і стабільнасцю клімату: «Нязменнасць клімату, уся сукупнасць уласцівасцяў і асаблівасцяў краіны, у якой тая або іншая нацыя мае сваё сталае месцазнаходжанне, спрыяе нязменнасці яе характару. Пустыня, блізкасць краін да мора ці аддаленасць ад яго — усе гэтыя абставіны могуць мець уплыў на нацыянальны характар».

Абапіраючыся на гэтыя і іншыя выказванні, можна, ідучы далей, сцвярджаць, што зямля (тая ці іншая) з'яўляецца сама па сабе носьбітам і прыродна-экалагічнага, і сацыяльнага вопыту. У выніку доўгай стваральнай дзейнасці на зямлі народ выпрацоўвае і духоўны вопыт, які ўкараняецца ў дадзенай зямлі, умацоўваецца на гэтай глебе, фарміруе традыцыі духоўнасці, якія перадаюцца наступным пакаленням.

Але пяройдзем канкрэтна да нашых краін — Беларусі і Бельгіі.

Бельгія, размешчаная на захадзе Еўропы, мае тэрыторыю ў 30 з паловай тысяч квадратных кіламетраў, насельніцтва яе складала ў 1986 г. — 9 895 тысяч жыхароў. Яна мяжуе з чатырма суседзямі (Францыя, Германія, Нідэрланды, Люксембург), выходзіць на захадзе да Паўночнага мора. Гэта, у асноўным, нізінная краіна (акрамя ўсходняй часткі, дзе ўзвышаюцца Ардэны), прычым на захадзе яна паніжаецца да ўзроўню мора. Зразумела, фламандскія правінцыі адрозніваюцца ад валонскіх. Асобная тэрыторыя нібы пераходная — цэнтральны Брабант з Бруселем, цяпер адным з цэнтраў Еўрасаюза.

А Беларусь — таксама нізінная краіна, якая, па сведчанню А. Смоліча, уяўляе сабой «у большасці лясістую раўніну. Захад і поўнач яе вышэйшыя, з моцна няроўнаю, узгоркаваю паверхняю зямлі: поўдзень жа Беларусі ўяўляе з сябе балоцістую роўную нізіну. Сярод зялёных пушчаў ды пясчаных узгоркаў блішчаць люстры незлічоных азёраў. Серабрыстыя стужкі вялікіх рэкаў прарэзваюць край ва ўсіх кірунках». Беларусь мае плошчу 207,6 тыс. кв. кіламетраў, амаль 10 млн. чалавек насельніцтва. Клімат яе мяккі, даволі цёплы і вільготны. Амаль тое ж і ў Бельгіі: яе аканічны клімат, зразумела, таксама адрозніваецца мяккасцю і вільготнасцю.

Геаграфічнае размяшчэнне абодвух краін садзейнічала таму, што ў мінулым яны часта цяпелі ад чужынцаў, якія з'яўляліся з розных бакоў свету. Калі ўзяць сацыяльна-гістарычны ракурс, дык перад абодвума народамі ўвесь час стаяла праблема дзяржаўнасці, суверэннасці: больш магутныя суседзі заўсёды імкнуліся прадставіць іх зямлю як сваю ўласную тэрыторыю, а людзей — як падданных той ці іншай імперыі. Прыгадаем толькі вядомую барацьбу за «іспанскую спадчыну», праўленне Габсбургаў, нідэрландскую рэвалюцыю, якія, вядома ж, выдатна паўплывалі на жыццё Бельгіі і бельгіяцаў.

А ўспомнім цяжкі гістарычна-сацыяльны шлях беларускага этнасу: страата дзяржаўнасці, далучэнне да Рэчы Паспалітай, а потым да Расійскай імперыі, падзел Беларусі ў 20–30-х гг., жыццё «за савецкім часам»...

На такім падобным прыродна-сацыяльным фоне ўзнікаюць і тыпалагічныя блізкія духоўныя праблемы.

Перш за ўсё — праблема нацыянальнай ідэнтыфікацыі. Тое, што ўзровень беларускай нацыянальнай самасвядомасці надзвычай нізкі, мае і гістарычныя, і сацыяльныя тлумачэнні. У XVII–XIX стст. магутныя суседнія славянскія культуры дэнацыяналізавалі шляхту — элітарную частку беларускага этнасу, і таму агульны этнонім — «беларусы» практычна з'явіўся толькі

Сустрэча сяброў Таварыства «Беларусь – Бельгія» з брусельскімі беларусамі ў кітайскім рэстаране. 1998 г.

ў пачатку XX ст. пераважна дзякуючы «Нашай ніве», класікам беларускай літаратуры, найперш Янку Купалу, Якубу Коласу, Максіму Багдановічу. Хаця нельга забыць і іх папярэднікаў у XIX ст. — К. Каліноўскага і асабліва Ф. Багушэвіча, які так шчыраваў у імя беларушчыны, беларускай мовы.

У Бельгіі XIX ст. прайшло таксама пад знакам свярджэння нацыянальнай ідэі. Прыгадаем хаця б палымяны заклік выдатнага бельгійскага паэта, гісторыка і філосафа Я.-Ф. Вілемса (постаць, якая вельмі нагадвае Ф. Багушэвіча) «Да бельгійцаў» (так называўся яго верш, напісаны ў 1818 г.).

Цяпер у вырашэнні нацыянальных праблем як у Беларусі, так і ў Бельгіі таксама застаюцца вялікія складанасці.

Беларуская нацыянальная самасвядомасць ўзрастае вельмі марудна — галоўным чынам з-за постсавецкай ментальнасці, уласцівай большасці жыхароў нашай краіны.

У Бельгіі павышэнне нацыянальнай тоеснасці сярод фламандцаў (прыгадаем, што іх у 1986 г. у гэтай краіне было 5 млн. 676 тыс. чалавек, або 57,6 працэнта) прывяло да «размывання» агульнабельгійскай свядомасці. Прычым так істотна, што цяпер, у пачатку XXI ст., узнікае пытанне пра само існаванне бельгійскага этнасу і бельгійскай дзяржавы.

Застаюцца ў абедзвюх краінах вострымі і праблемы мовы.

Як вядома, французская мова, якой карыстаюцца валонцы (іх у краіне больш за 3 млн. чалавек — каля 32 працэнтаў), з 1830 г. з’яўляецца афіцыйнай мовай Бельгіі. Фламандская ж мова такі статус атрымала толькі ў 1898 г. Цяпер жа, у сувязі з павелічэннем ролі фламандскага пачатку, суадносяны моваў могуць змяніцца.

У Беларусі праблема беларускай мовы — адна з самых балючых. Пачынаючы з XVI ст., яна з'яўлялася нібы другаснай, спачатку ўступаючы польскай, потым рускай. Урбанізацыя і уніфікацыя культур у былым СССР нанеслі ёй вельмі значную шкоду. Таму, нягледзячы на тое, што ў Рэспубліцы Беларусь цяпер дзве дзяржаўныя мовы, пазіцыі беларускай, якая мае невялікае пашырэнне ў штодзённым ужытку ў гарадах, з'яўляюцца вельмі хісткімі.

Аднак духоўная прастора, якую напаўняюць дзве невялікія еўрапейскія дзяржавы, застаецца ўсё ж насычанай падобнымі духоўнымі праявамі. Асабліва гэта бачна ў мастацтве. Уплыў высокага еўрапейскага Адраджэння выразна адбіўся на мастацтве і Беларусі, і Бельгіі. Прыгадаем толькі першадрукарскі подзвіг Скарыны і Мірскі замак, шэдэўр беларускага дойлідства. Пад тым жа рэнесансным уплывам узнікла і вядомая фламандская школа жывапісу, якая стала выдзяляцца пасля 1566 г., а ў XVII ст. спраўдзіла творчасць Рубенса. А бельгійская літаратура, якая дала свету, дзякуючы Шарлю дэ Кастэру, такі шэдэўр, як «Легенда аб Уленшпігелі»? А вядомыя сімвалісты XIX і XX стст. Э. Вехарн і М. Метэрлінк, творчасць якіх аказала ўплыў на паэзію нашага Максіма Багдановіча? А архітэктура Бельгіі першай трэці XX ст., якая дала нам узоры еўрапейскага мадэрнізму?! З другога боку — беларускае мастацтва з вядомымі ў Еўропе імёнамі Уладзіміра Караткевіча, Васіля Быкава, Рыгора Барадуліна, Язэпа Драздовіча, Міхаіла Савіцкага, Георгія Паплаўскага, Яўгена Глебавы і інш. Згадаем таксама зорак сусветнай велічыні — Марка Шагала і Казіміра Малевіча, якіх у свой час песціла беларуская зямля.

І хочацца верыць, што духоўныя памкненні нашчадкаў названых творцаў прывядуць у XXI ст. да новага прарыву ў духоўнасці, культуры народаў дзвюх невялікіх краін, размешчаных па розных баках адзінай Еўропы, павялічаць павагу да іх сярод іншых народаў.